

UNIVERSITĀTES *Avīze*

2005. gada rudens

www.lu.lv

**SVĒTKI
IEKRĀSO
IKDIENU**

**STUDENTU
PADOME**

PUDULIS ATKLĀJ KĀRTIS

**GĀJIENS AR ZIRDZIŅU
SIEVIETES ROKĀS**

LĀZERU CENTRS IZSTARO IDEJAS

Labā izglītība un **piepildīta dzīve!**

Cāļus skaita rudenī jeb – arī šogad Latvijas Universitāte sagaida savus pirmziemniekus – jaunus studentus. Tie no jums, kuri Universitātes centrālajā ēkā Raiņa bulvārī 19 šogad ienāca pirmo reizi, būs pamanijuši šīs ēkas lielās un smagās parādes durvis. Tās nav lielveikala durvis, kas atveras jūsu priekšā pašas no sevis. Šīs durvis var kalpot par simbolu. Lai nonāktu Latvijas Universitātē, katram no jaunajiem studentiem bija jāiegulda liels un nopietns darbs, mācoties skolā un apgūstot zināšanas, kas ļautu sekmiņi piedalīties konkursā uz studiju vietām. Lai nākamajos gados iegūtu augstskolas diplomu, būs jāpārvar vēl daudzas grūtības, bet būs arī satriecoši daudz interesanta un aizraujoša.

Latvijas Universitāte piedāvā pētniecībā balstītu izglītību. Pēc manas dziļākās pārliecības – tikai šāda izglītība Universitātes līmenī var dot pilnvērtīgus rezultātus. Tikai šādi iegūta izglītība var būt starptautiski konkurētspējīga.

Mēs, Latvijas Universitātes pasniedzēji, ar lielām cerībām raugāties uz jaunajiem studentiem. Nav noslēpums, ka pasniedzēji ne tikai nodod savas zināšanas jaunajiem cilvēkiem, kuri studē augstskolā, bet arī paši daudz mācās no studentiem, saskarsmē ar viņiem gūst entuziasmu un iedvesmu savai pētnieciskajai

darbībai. Mēs redzam savos studentos jaunākos kolēģus un aicinām viņus līdzī piedzīvojumā, ko sauc par pasaules izzināšanu, pētniecību.

Ar katru gadu iespējas nodarboties ar pētniecību, arī tādu, kam nepieciešams moderns un līdz ar to ļoti dārgs aprīkojums, Latvijā pieaug. Par spilgtu piemēru tam var kalpot Latvijas Universitātes Lāzeru centra izveidošana šāgada vasarā. Par to jūs varat lasīt šajā žurnāla numurā. Daudzās pētniecības nozarēs, atšķirībā no iepriekšējiem gadiem, mēs vairs neizjūtam akūtu literatūras, aparatūras un citu infrastruktūras elementu trūkumu. Ir visi priekšnosacījumi, lai studiju laiks Latvijas Universitātē kļūtu par vienu no skaistākajiem un interesantākajiem posmiem jūsu dzīvē.

Protams, studējot un iesaistoties pētniecības projektos, es aicinu neaizmirst par tām iespējām, ko studentu dzīve paver jūsu brīvā laika pavadīšanai. Tās ir aktivitātes, ko piedāvā tādi Latvijas Universitātes mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi kā kori «JUVENTUS», «MIN-JONA», «LATVE», senās mūzikas ansamblis «CANTO», deju ansamblis «DANCIS», «DANCĪTIS», A. Rūtenāla kustību teātris, Studentu teātris, Kamerorķestris, deju folkloras kopa «DANDARI», Tautas lietišķās mākslas studija «VĀPE» un citi. Savukārt studentijas garu un *Alma mater* tradīciju spēku jums ļaus izjust studentu un studenšu korporācijas.

Gribu novēlēt, lai studijas Latvijas Universitātē sniedz jums zināšanas, kas ļautu īstenot visus sapņus, pat tos, kuru realitātei jums pašiem šobrīd nav drosmes noticēt. Lai izdodas atrast daudz jaunu draugu visai turpmākajai dzīvei un lai gadi, ko pavadīsiet Universitātē, paliek atmiņā kā jūsu dzīves skaistākie, interesantākie un piepildītākie gadi.

LU Senāta priekšsēdētājs profesors
Mārcis Auziņš

Gita Liepiņa

Laiva, kas tiek airēta
pret straumi 3

Anda Lase

Savas dzīves saimnieki
esam mēs paši 4

Jānis Pudulis

Latvijas Universitātes
Studentu padome 7

Anda Lase

Pārāk iekšpusē, lai
skatītos no ārpuses 12

Gita Liepiņa

Sagriezt riņķī galdiņu 14

Anda Lase

Latvijā atklāts pirmais
Lāzeru centrs 16

Gita Liepiņa

Terriskais domāšanas
veids 21

Rihards Kondratovičs

25 ziedu gadi 22

Anda Lase

Korim
«Juventus» – 85 26

Anda Lase

Ilūzijas – zini, kur
skatīties! 28

Vjačeslavs Kaščejevs,

Sanita Kaščejeva

Sudoku –
no Japānas
līdz Latvijai 30

UNIVERSITĀTES
Avīze

Latvijas Universitātes izdevums
Iznāk kopš 25.09.1922.

Raiņa bulvāris 19-127
Rīga, LV-1586
Tālrunis: 7034328
E-pasts: info@lu.lv

ISBN 9984-770-98-2

LU Akadēmiskais apgāds

Atbildīgais par izdevumu
Roberts Paeglis

Ziņu redaktore **Gundega Krakopa**

Korespondentes **Anda Lase,**
Gita Liepiņa

Maketētāja **Ieva Tiltiņa**

Fotogrāfs **Toms Grīnbergs**

Literārā redaktore **Ruta Puriņa**

Atbalsts internetā **Andis Janovs**

Reģistrācijas apliecība nr. 535

© Latvijas Universitāte, 2005

Pārpublicēšanas un citēšanas
gadījumā atsauce uz UA obligāta

Pateicamies **Jūlijai Nikitenko,**
Ingai Bērziņai un Aigaram Atvaram

www.lu.lv/laikraksts

Laiva, kas tiek airēta pret straumi

«Kritisks pasaules skatījums nav nihilisms, tā ir prasme domāt patstāvīgi, tā ir atbildības izjūta par savu izvēli, tā ir vēlme veidot dialogu, tā ir tolerance, prasme pieņemt alternatīvus viedokļus, tā ir spēja analizēt un vērtēt aizspriedumus,» uzsver Latvijas Universitātes PPF docente ZANDA RUBENE, kas ir filozofijas maģistra un pedagogijas doktora grāda īpašniece un LU Akadēmiskā apgāda izdotās grāmatas «Kritiskā domāšana studiju procesā» autore.

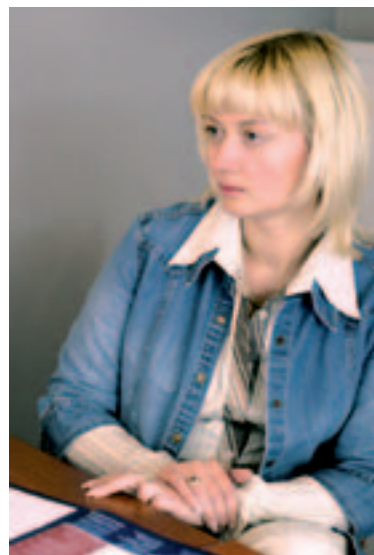
Gita LIEPIŅA

«Kritiskā domāšana tiek traktēta kā cilvēka inteliģenci veidojošā nozīmīgākā funkcija, kā personības veidošanas veicinošs izglītības aspekts,» skaidro Zanda Rubene. «Kritiskā domāšana caurvij visas cilvēkam aktuālās kompetenču grupas: dabas un kultūras, vērtību un izdzīvošanas, sociālo un paškompetenci. Bieži kritiskās domāšanas prasmju veidošanās tiek dēvēta par izglītības pamatuzdevumu – mācīties analizēt, salīdzināt, sintezēt, vērtēt, risināt problēmas, izvēlēties, proti, domāt pašam, domāt patstāvīgi,» uzsver LU docente. Iespēja attīstīt neatkarīgu, kritisku domāšanu un savu spriedumu veidošanu kā viens no svarīgākajiem izglītības uzdevumiem tiek atzīmēts arī UNESCO Starptautiskās komisijas ziņojumā «Izglītība divdesmit pirmajā gadsimtā». Bijušais Čehijas prezidents Vaclavs Havels kādā no saviem rakstiem brīdina: ja aizvien vairāk cilvēku demokrātiskā sabiedrībā sāk nekritiski kaut ko pielūgt un pakļauties kāda viedoklim, tas ir bīstami, un sabiedrībai jāklūst uzmanīgai. «Piemēram, «mūsējā» sporta komanda zaudē – ir fani, kas brauc tramvajā un demolē to ar dusmīgām sejm,» situāciju modelē Zanda Rubene. ««Mūsējie» vinnē – cilvēki brauc tramvajā un demolē to ar priecīgām sejm. Demolēts tiek zaudējot, demolēts tiek vinnējot. Cilvēkus ietekmē pūļa

apziņas efekts, kas ir izteikts kritiskās domāšanas trūkums,» rezumē Zanda Rubene un atzīmē, ka mēs ļoti bieži nevis pieņemam patstāvīgus lēmumus, bet neanalizējot turpinām citu piedāvātos scenārijus.

«Šobrīd ļoti daudz tiek runāts par kompetencēm, kas nepieciešamas mūsdienu cilvēkam,» informē Zanda Rubene. «Nezinātājiem varu mēģināt paskaidrot, ar ko kompetences atšķiras no prasmēm, par kurām tika runāts 20. gadsimta vidū. Tas, ka es protu braukt ar mašīnu, ir prasme, taču es esmu kompetenta braukt ar mašīnu, ja apzinās visas sekas, ko mana braukšana var radīt, ja spēju prognozēt, kas varētu notikt, piemēram, pārkaļķot noteikumus,» skaidro Universitātes docente. «Mūsdienās tiek aktualizēti tādi jaunatnes raksturotāji kā atvērtība, identitātes meklējumi, rīcības aktivitāte,» rakstīts grāmatā «Kritiskā domāšana studiju procesā». Autore šai darbā min, ka 639 Latvijas Universitātes un Rīgas Stradiņa universitātes bakalaura, maģistra un profesionālo programmu studentiem uzdodot jautājumu «Kuras īpašības cilvēkam ir vis svarīgākās?», ir noskaidrots, ka mūsdienu sabiedrības loceklim, lai varētu tajā pašnoteikties, ir nepieciešama enerģija, izlēmība un gribasspēks, emocionālā izteiksmība, dvēseles siltums un komunikabilitāte, kā arī mīlestība pret apkārtni. Par visnenozīmīgākajām īpašībām turpreti tiek uzskatītas mākslinieciskās spējas un jūtīgums, sakoptība un labas manieres un delikāta attieksme un smalkjūtība. «Tādas personības kvalitātes kā disciplinētība, paklausība, kārtība un labas manieres mūsdienās ir nomainījušas emancipācija, pašnoteikšanās, uzņēmība un uzdrīkstēšanās,» secina Zanda Rubene.

«Mūsdienu jaunatnei piemīt tikai pārmaiņu laikmetam raksturīgas specifiskas vērtību veidošanās

īpatnības – jaunieši bieži saskaras ar situāciju, kurā pasaules skatījuma un vērtēšanas paņēmieni, ko piedāvā ģimenē, skolā un augstskolā, nākotnes perspektīvu realizēšanai nav izmantojami,» savā grāmatā skaidro Universitātes docente. «Pieaugušie piedāvā jauniešiem savas pieredzes modeli, taču

Uzraksts Universitātē:

«Eksāmens nenotiks, visas biļetes pārdotas».

ļoti bieži tas šodienas realitātes kontekstā nefunkcionē. Līdz ar to, veidojot savu vērtību orientāciju, jaunieši saskaras ar divām būtiskām problēmām. Pirmkārt, pakļaujoties uz kādiem gataviem, no malas piedāvātiem uzskatiem, viņam tiek laupīta iespēja veidot patstāvīgu un kritisku domāšanas, tātad arī vērtību sistēmu. Izvēloties pasīvu pakļaušanos konvencijām, autoritatīvu cilvēku uzskatu reproducēšanu, jaunieši riskē kļūt manipulējams – tāds, kurš nespēs kritiski izvērtēt saņemto informāciju. Reproducējot kāda gatavus uzskatus un automātiski pieņemot tos, cilvēks pats neiemācās vērtēt informāciju, faktus, viedokļus. Otra problēma ir saistīta ar situāciju, ka jaunieši nevēlas pieņemt šos viņam uzspiestos, jau iepriekš dotos uzskatus, taču nav gatavs arī domāšanas jaunradei.

Savas dzīves saimnieki esam mēs paši

Asociētā profesore IEVA BITE Universitātes studentiem pasniedz attīstības psiholoģiju, krīzes psiholoģiju, kā arī vada klīniskās psiholoģijas praksi un strādā krīzes centrā «Skalbes». I. Bite paskaidro raksturīgākās krīzes mūsdienu sociālās vides kontekstā, to iemeslus un risinājuma iespējas. Psihologe, vaicāta par to, vai ir kādi lieli pārsteigumi ikdienas praksē, atbild, ka progresu terapijā uzskata par brīnumu. Kā jau vairums brīnumu, arī šie rodas tikai tad, kad pie viņu tapšanas daudz un ilgi strādā. Bez maģijas.

Anda LASE

– Kas parasti vērsas pēc palīdzības krīzes centrā?

– No mūsu klientiem trešā daļa ir bērni, pārējie pieaugušie. Studenti ir aptuveni 5–10 procenti. Universitātē darbojas arī psiholoģiskās palīdzības centrs, kur pieņem un konsultē 2. kursa maģistrantūras studenti, viņiem tā ir prakses vieta, un uz šo centru nāk konsultēties daudzi studenti.

Krīzes situācijas var izraisīt visdažādākās problēmas – šķiršanās, vardarbības pieredze, smagas slimības, kad cilvēki parasti jūtas nomākti, sāpināti un vilušie. Faktiski 90% krīzes gadījumu cilvēki nemeklē profesionālu palīdzību, bet gan mēģina risinājumu rast paši. Taču tad, kad ierastie grūtību pārvarēšanas veidi vairs nepalīdz – ir pārāk smagi –, tad cilvēks griežas pēc palīdzības.

– Kādas varētu būt raksturīgākās krīzes situācijas studentiem?

– Gandrīz visiem klientiem galvenās grūtības ir saistītas ar sarežģījumiem tuvās attiecībās: attiecību zaudējumu, neatrisinātiem konfliktiem; arī ar vardarbību. Ja runājam par «tipiskām» studentu problēmām, tad visbiežāk tā ir mācību un darba apvienošana, ko studentiem bieži nākas darīt; viņi ir pārguruši un nespēj to izdarīt optimāli. Psiholoģiskas problēmas rada kredītu iespēju meklējumi, problēmas ar dzīves nodrošināšanu. Tiem, kas iebrukuši Rīgā no rajoniem, mēdz būt adaptācijas grūtības dzīvei pilsētā. Pētījumos konstatēts, ka daudziem studentiem ir paaugstināti trauksmes rādītāji.

Studiju process nereti saistās ar lielām pārmaiņām. Krieviski runājošiem studentiem var būt grūtības ar to, ka mācības notiek latviešu valodā, ir studenti, kas baidās uzstāties auditorijas priekšā tieši vājo valodas zināšanu dēļ. Bieži studentiem ir problēmas ar pašno-

vērtējumu, viņiem ir šaubas par to, vai viņi ir pietiekami labi un gudri. Ir bail no pasniedzējiem, grūti pieņemt, ka studenti tiek vērtēti. Bieži pie psihologa griežas, lai risinātu attiecību problēmas ar pretējo dzimumu, cilvēki jūtas vientuļi, nespēj izveidot draudzīgas attiecības. Studentam var būt grūtības pielāgoties dzīvei kopmītnēs, trūkst savas personiskās telpas, stresu rada kopīgā dzīves telpa ar istabas biedriem.

Tomēr biežāk problēmas, ar kurām griežas pie psihologa, ir aisberga virsotne, parasti ir kāda cita negatīva pieredze, kas uzpeld šādu grūtību veidā. Parasti problēmas ar mācībām un darbu ir virspusējais iemesls, kādēļ griežas pie psihologa.

– Ja studē jaunībā, vai studenta gadi sakrīt ar šī vecumposma krīzi?

– Studiju gadu sākums nereti sakrīt ar posmu, kad beidzas pusaudža vecums un jāklūst par pieaugušo, līdz ar to tā savā ziņā neizbēgami ir krīze. Krīzi var radīt lielas pārmaiņas – vienas skolas beigšana un jaunas sākšana. Krīze var būt arī tad, ja cilvēks nav izturējis konkursu tajā augstskolā, kurā vēlēties iestāties. Studējot nozarē, kas izvēlēta mazāka konkursa dēļ, arī var būt neapmierinātība

ar to, ka studijas īsti neinteresē. Bieži šajā vecumā jaunieši īsti nezina, ko viņi vēlas. Tā ir sajūta, ka īsti neesmu sevi atradis, nezinu, ko gribētu darīt tālāk – šaubas, apjukums, neziņa.

– Vai vide Latvijā ir labvēlīga psiholoģiskajai stabilitātei?

– Ko liecina pētījumi par pašnāvībām? Studenti ir viena no riska grupām, un tā tas ir visā pasaulē. Pētījumi liecina, ka visaugstākais pašnāvību skaits Latvijā bija no 1989. līdz 1994. gadam, tas arī bija vislielākās nestabilitātes, pārmaiņu laiks. Šai periodā tika pabeigtas aptuveni 50 pašnāvību uz 100 000 iedzīvotājiem. Šobrīd jau vairākus gadus ir ap 30 pašnāvību uz 100 000 iedzīvotājiem. Salīdzinājumā – Kanādā, ASV ir 15–16 pašnāvību uz 100 000 iedzīvotājiem. Līdz ar to Latvija šajā ziņā negatīvi izceļas. Tas liecina arī par to, ka joprojām esam pārejas posmā, sociālekonomiskā situācija nav stabila. Iestājoties ES, cilvēkiem tik un tā ir bažas un neskaidrība par nākotni. Arī ANO pētījums, kas tika veikts 2003. un 2004. gadā, pierādīja, ka cilvēkiem nedrošības līmenis joprojām ir ļoti augsts. Cilvēki baidās, vai viņiem nākotnē būs pietiekami daudz līdzekļu un darbs, vai viņi necietīs no vardarbības.

Daudzi studenti, ar kuriem strādāju, plāno izbraukt no valsts, iemācīties valodu, nopelnīt naudu, kas gandrīz vienmēr ir pirmā motivācija. Šī vēlme atstāt valsti ir saistīta ar cerību (nereti arī ilūziju), ka citur ir vieglāk un labāk. Raugoties uz reālo situāciju, studentiem Latvijā joprojām trūkst literatūras,

informācijas. Īpaši Latvijā maz tiek atbalstītas eksaktās zinātnes.

– Kurai cilvēku grupai vieglāk risināt problēmas, kurai – grūtāk?

– Vislabāk problēmas izdodas risināt tiem, kuri ir motivēti un problēmās nevaino tikai apstākļus, bet saka – es varu un gribu mainīties. Vissmagākās problēmas parasti rodas tad, ja jau bērnības pieredze ir bijusi ļoti negatīva, ja nav saņemta pietiekama uzmanība, ja nav tikušas apmierinātas pamatvajadzības. Parasti šie cilvēki neprot sadarboties ar citiem tad, kad ir pieauguši, jūtas vientuļi, nomākti. Jo vairāk mums bērnībā liekas, ka neko nevaram ietekmēt, jo vairāk tāda sajūta iespējama arī pieaugušam. Tāpat vardarbība bērnībā var radīt problēmas visas dzīves garumā.

Bieži vien krīzes ir tādēļ, ka cilvēks nemitīgi atkārtoti vienus un tos pašus neveselīgos uzvedības modeļus, piemēram, var nonākt krīzē, ja visu savu stresu nemitīgi noņem ar alkohola palīdzību vai turpina dzīvot ar kādu, kas dara pāri, lieto alkoholu. Mēģinot otru tikai glābt, nedomājot pats par sevi, pienāk brīdis, kad cilvēks var kļūt līdzatkarīgs. Problēma var rasties arī tad, ja grūtībās cilvēks tikai norobežojas, līdz ar to ar laiku zaudē draugus. Problēmas uzkrājot, tās kļūst lielākas, tādēļ ir būtiski, lai būtu kāds, kam uzticēties.

– Ko darīt krīzes laikā?

– Protams, krīzē katrs var palīdzēt arī sev pats. Vislabāk mums

palīdz sarunas ar citiem cilvēkiem, spēja atrast laiku sev, atrast to, kas patīk, iepriecina. Ir cilvēki, kuri atrod jaunas aizraušanas – sāk dziedāt, dejojot un gleznot – un problēmu risina ar to. Tāpat studenti, kas pilnībā aizraujas ar savu

studiju nozari, var risināt attiecību problēmas – rodas jauni domubiedri, paplašinās interešu loks. Un arī tas, ka meklēju profesionālu palīdzību, nenozīmē, ka pats nerisīnu savas pro-

blēmas – es mēģinu meklēt risinājumu kopā ar otru cilvēku.

– Vai ir psiholoģiski paņēmieni, ar kuru palīdzību cilvēks var pārvarēt problēmas?

– Lielākā «viltība», ko cilvēki bieži vien nevēlas iemācīties, ir cienīt pašiem sevi, līdz ar to pārējos. Necieņa pret sevi izpaužas sevis pazemošanā, teikšanā – «es nemāku, esmu muļķis». Ja cilvēks prot pret sevi izturēties labi, tad, visticamāk, viņš to pratis arī pret citiem. Tas, ka cilvēks agresiju vērs pret sevi, nozīmē, ka viņš atbildību uzgrūž apstākļiem. Vajadzētu saprast, ka mēs paši esam savas dzīves saimnieki. Teikt, ka, dzīvojot šeit tik sliktā vidē, esmu nelaimīgs un bezpalīdzīgs, jo nespēju neko mainīt, nav risinājums. Mēs jau nedzīvojam kara apstākļos. Varām meklēt palīdzību, ja tas nepieciešams. Cilvēkam būtu jāmacās uzņemties atbildību par savu dzīvi un vēlmēm. Tātad – cieņa un mīlestība pret sevi, atbildība par savu dzīvi. Visa psiholoģiskā palīdzība vērsta uz to, lai palīdzētu uzņemties atbildību, lai katrs varētu realizēt to unikalitāti, kas viņā ir.

Mums visiem ir kādi atbalsta resursi. Pirmkārt, tā ir ģimene. Cilvēki, kas dzīvo vieni, ir vairāk pakļauti emocionālām grūtībām nekā tie, kuri dzīvo ģimenē, kuriem ir draugi, spējas veidot attiecības, uzticēties citiem. Krīzē tieši runāt par to, kā tu jūties, ir ļoti svarīgi. Labi, ja cilvēks prot relaksēties, ja viņam ir vaļasprieki, darbs, kas patīk. Ja vienā sfērā ir grūtības, bet citās stabilitāte, var tikt galā labāk nekā tad, ja krīze ir visās sfērās – tad jādomā par to, kam vispār dzīvē būtu jāmainās.

– Vai vajadzīga drosme, lai atnāktu pie psihologa uz konsultāciju?

– Kamēr cilvēks domā, ka viņa problēmās vainojami visi pārējie,

**Reāli 90% krīzes
gadījumu cilvēki
nemeklē profesionālu
palīdzību, bet gan
mēģina risinājumu
rast paši**

LU darbinieku sapulce. Asociētā profesora diplomu pasniegšana.
No kreisās: Ivars Lācis, LU rektors; Ieva Bite, LU PPF asociētā profesore

04.09.

Ar vērienīgiem Aristoteļa svētku pasākumiem ievadīts jaunais studiju gads

Aristoteļa svētki norisinājās divās daļās – pirmā ar pulcēšanos un svinīgām uzrunām Doma laukumā, bet otrā – ar krāšņu ballīti Sapņu fabrikā. Aristoteļa lomā šogad iejutās Dzintris Kolāts.

28.08.

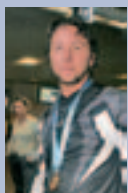
Nozīmīgs forums Latvijas Universitātē vieno visu kontinentu pārstāvjus

No 28. līdz 31. augustam norisinājās 27. EAIR forums, kurā pieredzē dalījās gandrīz 400 augstākās izglītības teorētiķi un praktiķi no 38 valstīm.

17.08.

Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes students kļūst par Pasaules studentu universiādes čempionu

Ainārs Kovals ar 80,67 metrus tālu šķēpa metienu izcīnījis pirmo vietu šajā disciplīnā Pasaules studentu universiādē Izmirā, Turcijā.

03.08.

Izstāde par kursenieku identitātes kultūrzīmēm

No 3. līdz 31. augustam Latvijas Nacionālās bibliotēkas Izstāžu zālē bija skatāma fotoizstāde, kurā apkopots materiāls, kas fiksēts Latvijas Universitātes pētnieku grupas tradicionālo kultūras ekspedīciju laikā.

viņš palīdzību nemeklē. Drosme ir vajadzīga, jo, protams, ir grūti uzticēties cilvēkam, kuru tu nepazīsti. Jo cilvēkam grūtāk citiem uzticēties, jo viņam grūtāk atnākt uz konsultāciju. Visbiežāk cilvēks atnāk krīzes situācijā, kad viņš mēģinājis kaut ko labot, bet nav to spējis paša spēkiem.

Vismazāk palīdzību meklē tie, kuri neuzskata, ka viņu dzīves grūtības saistītas ar viņiem pašiem. Tāpat palīdzību nemīl tie, kuri ir agresīvi pret citiem. Centrā «Skalbes» daudz strādājam ar vardarbību ģimenē, un arī pasaules praksē daudz tiek sniegta psiholoģiskā palīdzību tieši tiem, kas ir vardarbīgi. Viņus parasti atved tiesībsargājošās iestādes, vai arī viņi atnāk paši, kad jau visu ir pazaudējuši, viss sabrucis. Tad viņiem nekas cits neatliek, kā saprast, ka kaut kas nav kārtībā ar viņiem pašiem.

– Ko jums pašai dod darbs ar studentiem?

– Man patīk studenti, jo viņi ir gan atsaucīgi pret visu jauno, gan kritiski noskaņoti. Strādājot ar viņiem, var saņemt labu atgriezenisko saiti. Protams, ir arī tādi, kuri tikai vēlas saņemt diplomu, un tad īsti nav skaidrs, kāpēc tas viņiem ir vajadzīgs.

– Vai, pabeidzot psiholoģijas studijas Universitātē, uzreiz var sākt praktizēt?

– Lai varētu strādāt par psihologu, vajadzīgs maģistra grāds. Ar septembri Universitātē sāks darboties profesionālā psiholoģijas maģistrantūra. Profesionālajā virzienā ir trīs apakšnozares – klīniskais, izglītības un organizāciju psihologs. No 2006. gada savukārt, ja cilvēks vēlēties nodarboties ar psiholoģiju tikai kā ar zinātni, nevis praksi,

būs iespēja stāties akadēmiskajā psiholoģijas maģistrantūrā. Ir būtiska atšķirība, vai psihologs ir zinātnieks vai praktiķis. Psihologs var konsultēt, strādāt par pētnieku. Klīniskajā psiholoģijā var strādāt tad, ja ir maģistra grāds psiholoģijā un vēl divu gadu pieredze supervizora vadībā.

Tas ir īpašs pārraudzības process, kurā notiek psihologa darbs kāda cita pieredzējuša psihologa uzraudzībā. Psihologam arī jāiziet personīgā psihoterapija.

– Kāds ir psiholoģijas līmenis Latvijā, salīdzinot ar pasaules līmeni?

– Psiholoģijas zinātnes līmenis Latvijā grūti salīdzināms ar pasaules līmeni. Psiholoģijas zinātne šeit ir jauna – tai ir tikai piecpadsmit gadu, PSRS laikā Latvijā tā netika veicināta. Tomēr pa šo laiku ir paveikts ļoti daudz. Attiecībā uz psiholoģisko palīdzību un konsultēšanu situācija ir labāka, jo pa šiem piecpadsmit gadiem ir iegūts ļoti daudz informācijas.

– Vai arī ikdienā jums ir psihologa skatījums uz pasauli?

– Kaut kādā mērā tas ir, no tā pilnībā atbrīvoties nevar, būtu jauki, ja tā nebūtu. Ja kādas lietas iemācās saprast noteiktā veidā, tad tas ietekmē visu skatījumu. Protams, ja cilvēkam ir zināšanas, kā tikt galā ar konfliktsituācijām, dzīvē ir vieglāk. Jā, reizēm ir grūti distancēties, jo uz centru nāk cilvēki ar ļoti sāpīgām problēmām. Tā kā psihologs ir atveseļošanas instruments, viņš nevar konflikt-situācijas kaut kādā mērā neizlaist caur sevi. Tomēr, lasot, piemēram, Dostojevski, es nekādi nemēģinu uzlūkot viņu kā epilepsijas slimnieku un nelasu, lai meklētu simptomus... **UA**

Lielākā «viltība», ko cilvēki bieži vien nevēlas iemācīties, ir cienīt pašiem sevi, līdz ar to pārējos

Latvijas Universitātes Studentu padome

Jānis PUDULIS

LU Internās medicīnas rezidents. Absolvējis Jēkabpils Valsts ģimnāziju ar Goda nozīmi un LU Medicīnas fakultāti ar LU Atzinības rakstu. Rīgas Ātrās medicīniskās palīdzības stacijas ārsts stažieris. 10. Starptautiskās bioloģijas olimpiādes dalībnieks, LU K. Morberga stipendijas laureāts. Ilggadējais LU Studentu padomes priekšsēdētāja biedrs un LU senators, bijušais LU Medicīnas fakultātes Studentu pašpārvaldes priekšsēdētājs. Jēkabpils rajona čempions volejbolā vīriešiem un jaunatnes čempions šahā. Latvijas Vidusskolu kausa un Augstskolu kausa izcīņu čempions volejbolā vīriešiem.

Latvijas Universitātes (LU) studentu vidū viedoklis par LU Studentu padomi (LU SP) ir visai dažāds, – sākot ar to, ka tā ir vieta, kur var nopirkt mēnešbiļeti, beidzot ar to, ka tā ir struktūra, kurai ir visai liela teikšana LU. Diemžēl vienai lielai daļai studentu nav nekāda viedokļa. Daudzi nemaz neiedomājas, ka smagais darbs, ko sauc par studiju procesu, notiek ar lielu LU SP līdzdalību. Reģistrācija studijām, studiju maksas, rotācijas principi, kopmītņu labiekārtošana, LU un starptautisko pasākumu organizēšana – tā ir tikai daļa no lietām, ar ko nodarbojas LU SP. LU SP ir organizācija, kas pārstāv visu LU studentu intereses sarunās ar Izglītības un zinātnes ministriju, LU vadību un citām Latvijas un starptautiskajām organizācijām.

LU SP vēsture

Doma par SP izveidošanu radās 1919. gadā kad tika dibināta LU. 1920. gada martā tika sarīkotas proporcionālās vēlēšanas, kurās kandidēja divi saraksti – sociāldemokrāti un «kreisie ebreji» –, no kuriem uzvarēja pirmais. Samērā divaino kandidātu sarakstu var skaidrot ar to, ka liela daļa studentu tajā laikā vēl atradās frontē. Pirmā padome ilgi nepastāvēja, jo, beidzoties militārajām norisēm, liela daļa studentu konstatēja, ka LU SP nepārstāv viņu intereses, tādēļ to ar LU vadības atbalstu atlaida. Līdz nākamajām

vēlēšanām studentu interesēs darbojās fakultāšu pārstāvji. 1922. gada nogalē tika izveidota LU SP Satversme. Satversme noteica, ka LU SP ir mazs studentu parlaments, – šāds princips tika pārņemts arī pēc LU SP darbības atjaunošanas 1994. gadā.

Sākotnējās LU SP vēlēšanas bija grandiozs notikums, kas tika atspoguļots ne tikai LU avīzē, bet arī citos reģionālajos laikrakstos. 20. gadu sākumā un vidū galvenā loma LU SP darbībā bija dažādām pilsoniskām studentu grupām, bet 20. gadu nogalē vadību pārņēma korporācijas, kas to saglabāja arī turpmākos gadus. Vēlēšanas notika pirmajā decembra svētdienā tagadējā LU galvenās ēkas garderobē. Apbrīnojama ir tālaika studentu aktivitāte (ap 80%), kurai mūsdienās nekas nespēj līdzināties. Piemēram, pagājušajās LU SP vēlēšanās piedalījās ap 13% studentu.

Laika gaitā studentu vēlēšanu sarakstiem ir bijuši visdažādākie nosaukumi: «Korporācijas», «Pērkonkrusts», «Nacionālā apvienība», «Žīdi», «Latgales studenti», «Cionisti», «Sportisti» un citi.

Pēdējās LU SP vēlēšanas pirmās Latvijas brīvvalsts laikā notika 1933. gada decembrī. Pēc K. Ulmaņa apvērsuma LU Padome atlaida LU SP, saglabājot prezidiju. Turpmāk LU SP komisiju un prezidija locekļus uzņēma pats prezidijs ar rektora apstiprinājumu. 1940. gadā SP padzina, tomēr oficiāli tā netika likvidēta. Tapēc 1941. gada jūlijā prezidijs varēja atsākt darbu iepriekšējā sastāvā. LU SP likvidēja 1944. gadā un SP lietas nodeva Latvijas Valsts universitātes studentu arodkomitejai. Pateicoties korporāciju iniciatīvai, LU SP darbība 1994. gadā tika atjaunota.

LU SP finanses veidojās galvenokārt no studentu nodevas, kas pakāpeniski auga, 1939./1940. mācību gadā sasniedzot Ls 12 gadā. Tiesa, LU SP uzturēšanai

Eksāmens.

Pasniedzējs nikni: «Ei, jūs trīs tur pēdējā solā, beidziet apmaiņties ar lapiņām! Jūs atrodaties eksāmenā!»

Studenti: «Pasniedzēj, tās nav nekādas lapiņas, mēs spēlējam kārtis.»

Pasniedzējs: «Ā, nu tad es atvaļinojos.»

no tās tika mazākā daļa – vairumu izlietoja studentu sportam, ārstēšanai un ēdināšanai, Studentu namam, grāmatu iegādei. Studentu padomes pārziņā bija vairāki uzņēmumi: grāmatnīca, Studentu nams, «Universitātes Sports», frizētava un virtuve. Tie bija nozīmīgi LU SP ienākumu avoti. Jau sākotnēji LU SP piederēja nams K. Valdemāra ielā 69 (tagad kopmītnes un bibliotēka), bet vēlāk tika iegādāts nams Raiņa bulvārī 11 (tagad Hansabanka). Ap 1940. gadu LU SP bilance bija apmēram 2 miljoni latu, budžets – ap 1 miljonu latu; mūsdienās LU SP budžets ir aptuveni 30 tūkstoši latu.

LU SP struktūra un darbība

Šobrīd LU SP ir proporcionālās vēlēšanās ievēlēti 40 biedri. Tagadējā Satversmē ir noteikts, ka LU SP biedri tiek ievēlēti uz diviem gadiem, un, ja netiek ievēlēts kaut viens pārstāvis no fakultātes, viņu deleģē fakultātes studentu pašpārvalde. Galvenais pārvaldes orgāns ir valde, kuras sastāvā ir priekšsēdētājs, priekšsēdētāja biedrs un septiņu komisiju vadītāji. Priekšsēdētājam ir visgrūtākais un atbildīgākais amats, jo jāpārtrauga ne tikai visas lietas, kas notiek LU SP, bet arī lietas, kas notiek LU un visā valstī. Priekšsēdētāja biedrs atbild par saimnieciskiem jautājumiem un studentu darbību LU Senātā. LU SP ir šādas komisijas:

- Izglītības komisija, kas organizē dažādus izglītojošos seminārus un ar dažādiem ierosinājumiem un pamatotu kritiku uzlabo studiju kvalitāti;
- Sabiedrisko attiecību komisija, kas veido LU SP tēlu un nodrošina saikni ar plašsaziņas līdzekļiem;
- Informācijas komisija, kas nodrošina ar informāciju LU studentus, kā arī ir atbildīga par LU SP mājaslapu, laikrakstu un studentu raidījumiem radio «NABA» ēterā;

- Sociālo lietu komisija, kas rūpējas par kopmītņu labiekārtošanu, kā arī piedalās vairākās stipendiju komisijās;
- Kultūras un atpūtas komisija, kas organizē tādus pasākumus kā «Aristotelis», LU Basketbola līga, sporta spēles un citus;
- Juridiskā komisija, kas nodarbojas ar LU SP normatīvo dokumentu izstrādi un piedalās citu LU dokumentu izstrādē un labošanā;
- Ārlietu komisija, kas organizē un piedalās vairākos starptautiskos pasākumos un palīdz uzlabot studentu apmaiņu LU.

Lai gan LU SP biedrus ievēl, komisijās var darboties jebkurš LU students, kam ir interese. Būtībā visa darbība noris tieši komisijās, bet sēdēs biedri apstiprina vai noraida priekšlikumus.

Bez visa minētā LU SP deleģē savus pārstāvjus uz LU Senātu, Satversmes sapulci, Studiju programmu padomi, stipendijas komisijām un citur. Lai gan LU Senātā, kas ir galvenā pārvaldes struktūra LU ikdienas darbā, pagaidām ir tikai 8 studenti senatori, tomēr viņiem ir veto tiesības. Jebkuram LU Senāta lēmumam, kas skar studējošo intereses (tas praktiski ir jebkurš lēmums), studenti senatori var uzlikt veto, neskatoties uz to, kā nobalso pārējie mācībspēki un darbinieki. Tad šis lēmums tiek atlikts un tiek izveidota speciāla komisija, kas sastāv gan no studentiem, gan mācībspēkiem, šī jautājuma tālākai skatīšanai. Tādas pašas tiesības ir arī studentu pašpārvaldēm fakultāšu domēs. Protams, tā nav ikdienas prakse, un Senātā veto ir uzlikts 2 reizes atjaunotās LU SP vēsturē. Viens no tādiem jautājumiem bija saistīts ar studentu rotācijas principiem. Veto tiesības ir labs ierocis, jo, kad Senāta aizkulisēs padzird, ka studenti gatavojas likt veto, mācībspēki cenšas rast kompromisu, kas vairumā gadījumu arī izdodas. Lēmuma atlikšana bieži vien nav izdevīga ne studentiem, ne mācībspēkiem.

Svarīga LU SP darbība ir arī ārpus LU sienām. Kā viens no nozīmīgākajiem LU SP darbiem ir Latvijas Studentu apvienības izveidošana. Daudzu gadus arī LU SP aktivisti to ir vadījuši un ieguvuši Latvijas Studentu apvienības Gada balvas. Neviennozīmīgi tiek vērtēta šī gada LU SP iniciatīva izstāties no Latvijas Studentu apvienības un rīkot referendumu. Galavārds piederēs katram LU studentam!

Labā sadarbība LU SP ir arī ar citām Latvijas augstskolām, un SP biedri ir bieži viesi citu augstskolu rīkotajos pasākumos, savukārt viņi bieži ciemojas pie mums. No ārvalstīm labākā sadarbība ir ar Lietuvas augstskolām un Lietuvas Studentu apvienību. Kopā ar Kauņas Vitauts Lielā universitātes Studentu

padomi jau otro gadu tiek rīkots nometne *Like a STAR* Baltijas valstu aktīvākajiem studentiem. LU SP iespēju robežās palīdz LU Ārlietu departamentam, apzinot un risinot to ārzemju studentu problēmas, kuri kā apmaiņas studenti ieradusies studēt LU, kā arī popularizē studiju apmaiņas iespējas LU studentu vidū.

Campus Europae projekts

Īpašas rūpes LU SP ir uzņēmusies par projektu *Campus Europae*, kurā LU darbojas no 2001. gada un ir vienīgā projektā iesaistītā Latvijas augstskola. Šajā projektā iesaistījušās vairāk nekā 15 universitātes no dažādām Eiropas valstīm un, atšķirībā no citiem līdzīgiem projektiem, galvenā vērība veltīta studijām viena mācību gada garumā, kā arī viennozīmīgu priekšmetu atzīšanai, studējot ārpus savas universitātes, un Eiropas valodām. Sākotnēji apgūstot priekšmetus angliiski, otrajā semestrī students daļu priekšmetu apgūst jau vietējā valodā. Var uzreiz apgūt priekšmetus vietējā valodā (vācu, franču vai lietuviešu), ja to atļauj zināšanas. Ja viss iepriekš minētais ir veiksmīgi nokārtots, tad, absolvējot LU, students iegūst arī *Campus Europae* diplomu, kas var lieti noderēt, meklējot labu darbu Eiropā. 6. oktobrī LU viesosies katras projektā iesaistītās augstskolas studenti, no kuriem varēs uzzināt vairāk par projektu. Viņiem varēs uzdot jautājumus. Šobrīd projektā ir iesaistījusies Ekonomikas un vadības, Pedagoģijas un psiholoģijas, Fizikas un matemātikas fakultāte.

Interesanti fakti par LU SP

Nobeigt gribētu ar dažiem interesantiem faktiem no atjaunotās LU SP 11 gadu vēstures. Vecākais vēlēšanu saraksts ir «Kosmosa noslēpumu zinātnājs» (KNZ), kas

šogad svinēja 10 gadu jubileju. Ilggadējs SP biedrs ir Ritvars Eglājs, kas LU SP darbojās 7 gadus. Viņam vēlos pateikties par izsmēlošo LU SP vēstures informāciju. Garākais periods, vadot SP, ir gandrīz 2 gadi pēc kārtas, un to darīja Ilona Bauda. LU SP bijušais priekšsēdētājs Edgars Jaunups, tāpat arī bijušais LU SP biedrs Mihails Pietkevičs šobrīd ir 8. Saeimas deputāts. Savukārt Māris Vītols bija ne tikai 7. Saeimas deputāts, bet arī kādu laiku izglītības un zinātnes ministrs.

Interesantākie LU SP padomes gadi ir tie, kad pozīcijai ir tikai neliels balsu vairākums pār opozīciju, tad tiek veidoti priekšsēdētāja gāšanas mēģinājumi. Šogad izveidojās ļoti paradoksāla situācija, jo pēc pēdējās LU SP sēdes parādījās otra SP valde ar jaunu priekšsēdētāju, un visu vasaru darbojās gan jaunā, gan vecā valde. Tās abas sevi uzskatīja par likumīgām, turklāt organizēja Aristoteļa svētkus ar dažādām programmām. Tas radīja ne vienu vien problēmu ne tikai LU SP, bet arī LU vadībai. Galavārds bija Uzņēmumu reģistra notāram par labu vecajai valdei.

Nav gluži pareizs priekšstats, ka visi LU SP biedri nav labākie studenti, jo visu enerģiju izliek, darbojoties LU SP. Par piemēru jāmin bijušo LU SP priekšsēdētāju, vēlāk arī Latvijas Studentu apvienības prezidenti Kristīni Anti, kas bez savas aktīvās darbības LU SP labi mācījās, veica zinātniskos pētījumus un ieguva vairākas LU un to mecenātu stipendijas.

Lai gan mana darbība LU SP sākas tikai nejausās sakritības pēc, es ne mīkli nenozēloju tur pavadītos gadus un gribētu katram studentam ieteikt kādu laiku padarboties LU SP vai fakultātes pašpārvaldē, jo tās zināšanas, ko iegūsti tur, nēlāsa lekcijās, un tās ļoti noder tālākajā dzīvē. **UA**

27.07.

Dokumentu pieņemšana studijām

Dokumentu pieņemšana pamatstudijām ilga no 19. līdz 27. jūlijam un šogad iezīmējās ar īpaši augstu studētgrībētāju aktivitāti. Visvairāk pieteikumu reģistrēti Vādības zinātnes, Komunikāciju zinātnes un Tiesību zinātnes studiju programmā.

15.07.

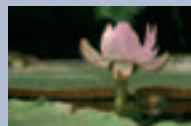
Studenti iepazīstina ar savām fakultātēm Vērmānes dārzā

Dažas dienas pirms dokumentu pieņemšanas Universitātes visu 13 fakultāšu studenti bija sastopami Vērmānes dārzā, kur viņi iepazīstināja potenciālos studentus, kā arī garāmgājējus un visus interesentus ar studijās apgūto un apgūstamo.

11.07.

Latvijas Universitātes Botāniskajā dārzā zied viktorija – pasaules lielākais ūdensrožu dzimtas augs

Viktorija savvalā aug Dienvidamerikā, it īpaši Amazones baseinā, un zied aptuveni vienu dienu. Krāšņo mūžamežu ziedu tā gaužām īsajā dzīvē paspēja aplūkot daudzi interesenti.

04.07.

Latvijas Universitātes volejbolisti – Eiropas universitāšu čempioni

Ar pārliecinošu Latvijas Universitātes volejbola vīriešu izlases uzvaru 4. jūlijā Tallinā noslēdzās 5. Eiropas universitāšu čempionāts volejbolā. Universitātes sieviešu volejbola komanda izcīnīja 5. vietu.

Sākums 3. lpp.

Līdz ar to viss, ko sabiedrība spēj piedāvāt, tiek noliegts un atmests kā kaut kas naidīgs – tā ir nihilistiska dzīves pozīcija, kas patiesībā daudz neatšķiras no dogmatiskajai domāšanai raksturīgās pozīcijas – tā ir kategoriska, noslēgta un neelastīga attieksme pret pasauli, tā nepiedāvā modeļus, lai varētu dzīvot saskaņā ar sabiedrībā notiekošo,» raksta Zanda Rubene. «Studējošo jauniešu kritiskās domāšanas izpēte studiju procesā parāda, ka jauniešu kritiskās domāšanas pilnveidi nosaka pašnoteiktas studijas,» skaidro grāmatas «Kritiskā domāšana studiju procesā» autore. «Tikai patstāvīga mācīšanās, patstāvīga refleksija par savu pieredzi ļauj studiju procesā attīstīt kritisko spriestspēju, t. i., cilvēks var iemācīties domāt kritiski tikai pats,» uzsver autore.

«Studēšana ir uzskatāma par personiski nozīmīgu darbību, ja students ir pašmotivēts mācīties, nevis impulss studijām ir ārēji izvirzīto prasību veicināts,» stāsta Zanda Rubene. «Pašnoteiktas studijas ir patstāvīga savu studiju organizēšana visplašākajā nozīmē – gan paša studenta veikta laika plānošana, gan prioritāšu noteikšana, gan mācīšanās materiāla sadalīšana tā, lai tā apguve būtu efektīvāka konkrēti viņam,» atklāj grāmata «Kritiskā domāšana studiju procesā». «Pētījums parādīja, ka nespēja organizēt savu studēšanu var beigties ar mācīšanās šoku un nepieņemamu studēšanas pieredzi. Students nonāk emocionālās

Filozofijas studijas dod iespēju mainīt attieksmi

krīzes situācijā, kas apgrūtina studēšanu. Nespēja vai nevēlēšanās pašorganizēt studēšanu saistīta ar atbildības uzticēšanu citiem, šajā gadījumā Universitātei un mācītspēkiem. Tas norāda, ka studijas tādējādi nav uzskatāmas par pašnoteiktām, bet gan ārēji determinētām. Tie studenti, kuri apzināti plāno un organizē savu studēšanu, kritiski izvērtējot gan savu, gan mācītspēku darbību un sadarbības modeli, gūst personīgi nozīmīgu mācīšanās pieredzi, mazāk sūdzas par pārslodzi, nesakārtoto studiju procesu un neadekvātām prasībām. Viņi izprot studijas kā savas pašpilnveides līdzekli un daudz veiksmīgāk apgūst to pašu mācību vielu, ar ko netiek galā citi,» skaidro Universitātes docente. «Tāpat nozīmīgi ir akcentēt studenta pašnovērtējumu, kas izpaužas nevis kā savu studēšanas sasniegumu salīdzināšana ar citu

panākumiem, bet gan savas akadēmiskās un profesionālās izaugsmes, pilnveidošanās novērtēšana, respektīvi, nozīmīgi ir salīdzināt savas zināšanas un prasmes pagātnē ar pašreizējām zināšanām, prasmēm un attieksmēm,» uzsver grāmatas autore.

«Kritiskā domāšana mūsdienās ir nepieciešama ne tikai studēšanai, tā, neapšaubāmi, ir aktuāla visiem sabiedrības locekļiem, taču vēlētos izcelt augstskolu mācītspēkus, pie kuriem piederu pati. Nav taču iespējams pilnveidot studentos to, kas pašam piemīt, teiksim tā, – nepietiekami,» saka Universitātes docente un atceras kādu gadījumu. «Kādu kursu ietvaros, kuros stāstīju par kritisko domāšanu, daži kungi, kas augstskolā bija nostrādājuši jau vairākus desmitus gadu, pārsteidza ar savu nevēlēšanos skatīt lietas no sev neierasta aspekta. Izdzirdot manus komentārus par vērtību jēdzienu, viņi strikti paziņoja: «Absurds, ko jūs runājat – vērtība un cena ir viens un tas pats – tā ir ekonomikas tēma.» Toreiz es paskaidroju, ka man gan labpatikas domāt, ka visām cenām ir vērtība, bet ne visām vērtībām ir cena, kam piekrita daudzi auditorijā sēdošie, izņemot viņus, kas palika pie sava,» smaidot atceras Universitātes docente. «Lai gan bieži mēdz jokot, ka to, ko nevar nopirkt par naudu, var nopirkt par ļoti, ļoti lielu naudu, tomēr daudzos jautājumos nauda ir bezspēcīga,» nopietni uzsver Zanda Rubene. «Ir simtiem jautājumu, kurus, izmantojot naudu, nokārtot nav iespējams. Tieši ekstremālās,

Lektors, pārlasījis studenta referātu, izsauc viņu uz pārrunām un saka:

«Jūsu darbs ir izteikts plaģiātisms. Kā jūs to paskaidrosiet?»

Tēlotājmākslas students šajā situācijā atbildētu:

«Nē, to sauc par reprodukciju.»

Politoloģijas students teiktu:

«Demokrātijā lobisms ir neizbēgams.»

Ekonomikas students taisnotos:

«Dempingā ar algoritmiem vien nepietiek.»

Bet psiholoģijas students, hiperstresa pārņemts, vispār nespētu parunāt.

eksistenciāli nozīmīgās situācijās tu saproti, ka vērtība un cena tomēr ir divas dažādas lietas,» rezumē Zanda Rubene. «Bet ne jau par vērtībām būtībā bija runa, bet gan par nevēlēšanos akceptēt citādu viedokli un kā vienīgo atzīt savu taisnību.

Studentu vidū ceļo kāds teiciens – ja cilvēkam ir problēmas un viņš vēlas ar tām sadzīvot, viņš izvēlas studēt filozofiju, turpretī, ja cilvēkam ir problēmas un viņš vēlas tās risināt, viņš dodas studēt psiholoģiju,» atklāj Zanda Rubene. «Ir nedaudzas lietas, ar kurām es dzīvē patiesi lepojos, un viena no tām blakus pedagoģijas doktora grādam, protams, ir filozofijas zinātņu maģistrs, ko ieguvu 1995. gadā. Tas bija unikāls izlaidums, jo togad šādu diplomu Latvijas Universitātē saņēmu es vienīgā. Filozofija dod iespēju mainīt attieksmi! Filozofija iemāca jēgpilni domāt, jo bez filozofiskās bāzes mēs nespējam saprast lietu, parādību, procesa būtību. Kā reiz sacīja vācu filozofs un pedagogs Ginters Bēme: ārsts, kurš savā darbā aizmirst ideju par cilvēku kā vērtību, strādājot kļūst par miesnieku. Tas attiecas uz jebkuru profesiju, uz ikvienu zinātni. Es Universitātē pārstāvu pedagoģiju un uzskatu, ka filozofija ir nepieciešama, lai saprastu un pamatotu pedagoģijas teorijas.

Filozofija paver citus apvēršņus – filozofs ar saviem spriedumiem cilvēkus izprovocē uz jaunām, brīvdomīgām atziņām,» uzsver Zanda Rubene. «No studiju laikiem Filozofijas nodaļā man ļoti labi ir palicis atmiņā gadījums ar smēķētāju stūrīti, kurā skaidri un gaiši bija uzrakstīts «Smēķēt aizliegts». Reiz, tam garāmejot, viens no pasniedzējiem smēķējošajiem studentiem dūsmīgi jautāja: «Vai tad jūs tiešām neredzat, kas tur ir rakstīts?», uz ko pretī saņemta atbilde skanēja aptuveni šādi: «Bet kā mēs varam zināt, kas to ir uzrakstījis? Ja nu tā ir provokācija?» Šāda veida dialogi starp pasniedzēju un studentiem vismaz tolaik bija iespējami

tikai un vienīgi Filozofijas fakultātē,» smaidot paziņo Zanda Rubene. «Izvēloties studēt filozofiju, ir jāuzmanās no vairākiem vilinājumiem – no izredzētības sindroma, no nonākšanas zilonkāula tornī, no tā, ka pazaudē saikni ar realitāti.

Jau sākot ar pirmo kursu, filozofijas studenti uzzina, ka patiesība ir pieejama tikai daži un pūlis vienmēr paliks pie ēnām. Un tie «daži» ir filozofi. Apziņa, ka pieder pie tiem, protams, krietni ceļ pašapziņu. Ir pat filozofu joki, ko saprot tikai viņi paši. Piemēram, ienāk bārā Dekarts, un bārmenis viņam jautā: «Varbūt kādu alu?», uz ko Dekarts atbild: «Es nedomāju!» un pazūd. Smieklīgi tas, protams, šķiet tikai tiem, kas orientējas Renē Dekarta filozofijas pamatidejās,» smaidot saka Zanda Rubene.

«Lai gan filozofija dod iespēju skatīt dzīvi no citas perspektīvas, tomēr tā nedod nekādas tiešas norādes, kā dzīvot. Tādas nepiedāvā pat ētika kā praktiskā filozofija. Arī tā nav pavārgrāmata, kas piedāvā konkrētas receptes, jo spriedums vai rīcība ir atkarīgi no konkrētās situācijas, no tās konteksta. Lai gan filozofiju un ētiku, protams, var uzskatīt par dzīves mācību, ja vēlaties – par mākslu. Lai man piedod stoīki par viņu mācības vulgarizēšanu, bet, piemēram, viņi mācīja, ka ir lietas, kas ir mūsu varā, un ir lietas, kuras ietekmēt nav iespējams. Attiecībā pret pēdējām stoīcisms piedāvā t. s. stoisko mieru, kas izpaužas kā vienaldzība pret dvēseles kaislībām. To iespējams praktizēt, ja jums, piemēram, tiek nozagts maks. Ko darīt? Dusmoties, raudāt, sabojāt garastāvokli visiem apkārtējiem. Vai tādēļ maks atrodas? Nē, neatrodas. Varbūt saglabāt dvēseles mieru un situāciju nepadarīt vēl nejēdzīgāku?»

Vaicājot LU docentei par kādu citu ļoti būtisku ētikas jautājumu – teikt nepatīkamu patiesību vai neiteikt, saņemtu interesantu atbildi: «Ikvienam cilvēkam ir tiesības uz nezināšanu. Situācijās, kad kārtējie labvēļi man mēģina atvērt acis un kaut ko pastāstīt, man ir morālas tiesības nezināt.» Sarunas noslēgumā Zandai Rubenei vaicāju, kur šajā pasaulē viņa noliek pati sevi. Viņa smaidot klusi atbild: «Es mēģinu sevi nolikt laivā, kas tiek airēta pret straumi, un, manuprāt, tieši šāda tad arī ir filozofijas misija. No otras puses, es

apzinos, ka visu laiku airēties tikai pret straumi nav iespējams – ir jābā balansēt šajā laivā starp to, ko gribu es, un to, ko no manis grib sabiedrība. Un kritiskā domāšana ir ļoti efektīvs līdzeklis šīs problēmas risināšanai.» **UA**

04.07.

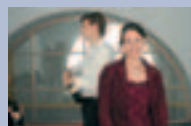
Latvijas Universitātē modernizē datortehniku

Latvijas Universitātē ieguldīs Ls 400 000 datortehnikas modernizācijā un papildināšanā.

28.07.

Universitātes Studentu padomei – jaunas telpas

Studentu padome atrodas Universitātes galvenajā ēkā Raiņa bulvārī 19, gaišajā un plašajā 144. un 145. telpā.

01.07.

Noslēdzas Eiropafakultātes darbība Baltijas valstīs

12 gadu laikā darbojoties vadošajās Baltijas valstu augstskolās, Eiropafakultātes speciālisti veikuši ārkārtīgi nozīmīgu darbu, kas sekmējis Baltijas valstu humanitāro zinātņu attīstību, to konkurētspēju starptautiskā līmenī, kā arī devis ievērojamu ieguldījumu vienotas Baltijas augstākās izglītības telpas izveidē.

22.06.

Rīgas Juridisko augstskolu pievienos Universitātei

Panākta vienošanās, ka Rīgas Juridiskā augstskola tiks iekļauta Latvijas Universitātē kā akadēmiski autonoma struktūrvienība.
Foto: Andris Krieviņš, www.rsgl.edu.lv

Visām cenām ir vērtība, bet ne visām vērtībām ir cena

Pārāk iekšpusē, lai skatītos no ārpusē

Ērikai Bērziņai šoruden iznāks pirmā dzejas grāmata «Ziemeļu lapsa». Universitātē viņa gatavo diplomdarbu «Latviešu literatūra laikmetīgās kultūras kontekstā». Viņas un citu jauno autoru darbus iespējams lasīt internetā: www.tekstils.lv, www.satori.lv. «Satori» ir ne tikai dzeja un proza, bet arī recenzijas un kritika.

Anda LASE

– Ko tu sauktu par jauno autoru?

– Kas ir jaunais autors – tas ir sarežģīts jautājums. Būtiskākais kritērijs ir fakts, ka viņš nesen iegājis literārajā aprītē, ka viņam piemīt laikmetīgā literārā domāšana, izteiksmes forma. Līdz pirmajai grāmatai viņš stabili skaitās jaunais autors.

– Kas raksturo mūsdienu literatūru?

– Tagad ir tā saucamais postmodernais laikmets, ko raksturo doma, ka visi teksti jau uzrakstīti, viss jau pateikts. Būtiskākais mūsdienās ir savs skatījums, kad, lasot jau zināmas lietas, tomēr intonācijā, attiecsmē izdzirdi ko jaunu. To varētu saukt par laikmetīgo tendenci, kas gan ir grūti formulējama. Daudzas lietas nemainās – tāpat ir sāpes, ciešanas, mīlestība, notikumi, kas cilvēku ietekmē, tas viss bijis jau pirms simts gadiem, bet mainās vārdi, izteiksmes forma.

Es daudz domāju par to, kā nosaukt virzienu vai stilu, kas šajā brīdī ir Latvijā. Tekstos, kā jau demokrātijas laikmetā, vērojama liela virzienu eklektika, ir

daudz modernisma modifikāciju. Modernisms savukārt pārstāv moderno poētisko tipu, tas ir romantiskais pasaules uztveres veids.

– Vai būt rakstniekam – tas ir darbs?

Latvijā pašlaik ir tāda situācija, ka ļoti retais rakstnieks var atļauties šo profesiju. Tādus cilvēkus var saskaitīt uz vienas rokas pirkstiem, un tādi ir arī starp jaunajiem autoriem. Protams, ne katrs, kas skolas laikā sacerejis dzejoli par smuko meiteni un sāpošo sirdi, uzreiz ir

jau sāku rakstīt, skolotāja man teica – lai tevi nesaudzē kritika, bet saudzē laiks. Fenomens ir Jānis Steiks, ko profesore Janīna Kursīte tagad ir iecēlusi saulītē, savulaik literatūras vēsturē viņš bija pazudis.

– Vai literatūrkritika ir pietiekami augstā līmenī? Vai kritiku nācies rakstīt arī pašai?

– Rezonanse uz literārajiem darbiem ir minimāla, agrāk kritikai bija arī citas funkcijas. Teātra kritika ir veiksmīgāka. Man nav nācies rakstīt kritiku – negribas, jo esmu pārāk tuvās attiecībās ar tekstu, ne tikai ar saviem tekstiem, bet arī citu tekstiem. Esmu pārāk iekšpusē, lai skatītos no ārpusē. *Tekstilā*, kur jaunie autori atsūta savus darbus, mēs jau neliekam visus iekšā, un tad es cenšos būt smalkjūtīga, rakstot viņiem atteikumu. Ja ir talants un ir ko teikt, tas ir jāattīsta, un varbūt pēc pāris gadiem jaunie jau būs tik labi, ka varēs kaut kur parādīties publiski.

– Vai dzejot var iemācīties?

– Man gan šķiet, ka dzejnieku skolas Latvijā nav. Pagājušogad tika organizēta prozas darbnīca, to vadīja Nora Ikstena, Universitātē notika arī lekcijas un praktiskās nodarbības. Bet pie mums jau nevar iegūt augstāko dzejnieka izglītību...

– Vai dzeja var būt produkts?

– Esmu daudz par to domājusi, ka dzeja ir jāpiedāvā kā produkts. Galvenais, lai nepazūd tekstu kvalitāte. Jau kādu laiku esmu nodarbojusies ar dzejas popularizāciju ar interesantiem paņēmieniem. Lai cilvēki pamanītu dzeju, biežāk tiek izmantoti reklāmas instrumenti.

– Vai reklāmtekstam ir saikne ar dzeju?

– Reklāmteksti drīzāk varētu būt tādi kā aforismi, domugraudi. Pārsteidzoši ir tas, ka daži reklāmas saukļi tik ļoti ielavās ikdienas valodā, ka kļūst jau par moderno folkloru.

slīdošā čūska uz mana gurna
un čūskas āda pie kājām
un vēl viena čūska
uz sausām vēsām pēdām
lūpas kā vēdekļis atplaukst
noskūpst gaisu
svešā valodā lasa dzeju
saldu un siltu kā plūmju vīna
piliens uz sejas
tumsa un nakts tik bieza
skaņas ietinas ausī
mitra mēle uzrunā mani
paliec vēl ilgi un cieši
līdz saule pār slīdošiem kalniem
ar pirkstiem uzzīmēs tevi

dzejnieks. Literāts – tā ir attiecība pret dzīvi, īpaša dzīves uztvere.

Dzejniekam būtu vajadzīga tā īpaša dzīves uztvere, ko viņš piedevām var izteikt un uzlikt uz papīra tekstos, kuri pārdzīvo laiku. Atceros, 12. klasē, kad

opija magoņu pogaļu sula
melns krāsas sieviešu veļa
vientulības garša sunim uz mēles
piesūcos pilna ar absintu tīru
visa grīda un griesti no stikla
maksimāla perfekcija
sirdspuksti krāsu triepieni brīvi
domas ģeometriskās formās
ziemeļu lapsa apošņā gaisu
baltās naktis pārvēršas tumsā
vārdi birst pāri pāri un pāri
atspuls uz ūdens

trakojoši ziemēlu brieži
mīkls skūpsts uz izstieptā kakla
klejojoši skatieni
kā aisberga zemūdens rokas
pilnīgs jūtīguma zudums
uzsākot sniega cīņu
tu pacel sniegoto galvu
nāve būs mirklis īss
ar lielām ērkšķainām lapām

– **Vai ceļš līdz grāmatai bija ilgs?**

– Grāmata bija gatava jau pirms gada, iesniedzu to arī Klāva Elsberga prēmijai, kas tiek piešķirta pirmajiem dzejoļu krājumiem. Man nemitīgi nācās dzirdēt: «Kad būs tava grāmata? Mēs gaidām tavu grāmatu!»

Esmu lēnraksfītāja, un grāmatā man ir dzejoļi, kas tapuši piecu gadu laikā. Tie ir bijuši publicēti arī «Karogā», lasīti dažādos pasākumos, publicēti internetā. Grāmata iznāk rudenī apgādā «Valters un Rapa». Bija veiksmīga apstākļu sakritība, un viss notika organiski. Esmu iepilnārojusi netipiskus grāmatas atvēršanas svētkus, ceru, apmeklētājiem būs interesanti.

– **Vai tev dzejai vajag iedvesmu no ārpusas vai pietiek ar sevi?**

– Gan tā, gan tā. Pēdējā laikā spilgtākus iespaidus gūstu ārpusaulē, un cilvēki, ko redzu, atstāj spēcīgu iespaidu. Iekšējais jau nekur nepazūd. Nekad neesmu iedvesmai tā speciāli pakaļ dzinusies... Iedvesmu jau nevar pasūtīt. Rakstu tad, kad man galvā skan vārdi, ko vajag pierakstīt; bieži vien tas notiek ļoti nepiemērotās vietās, piemēram, ejot pa ielu. Bieži vien nepierakstītos vārdus vēlāk aizmirstu un par to ļoti sāp sirds. Vēl man nāk prātā teksti jau pirms aizmigšanas, kad ir tāds starpstāvoklis starp sapni un nemiega stāvokli. Neesmu konstruktīvais dzejnieks, kas sēž, pārraksta vienu rindiņu desmit reizes un piemeklē vārdus.

– **Kāda situācija šobrīd ir Latvijas dzejā?**

– Situācija Latvijas dzejā ir ļoti pozitīva, jo 90. gadu beigās te ienāca spēcīga jauno dzejnieku paauze – Inga Gaile, Kārlis Vērdiņš, jauno dzejai ir arī

Literāts – tā ir attieksme pret dzīvi, īpaša dzīves uztvere

pietiekami augsti kritēriji. Man patīk, ja ir aktīva kustība, ja dzeja tiek lasīta priekšā. Sākot ar 90. gadiem, katru gadu tiek organizēts kāds starpdisciplinārs pasākums, kur tiek lasīta arī dzeja, jaunieši ieklausās, viņiem interesē. Katram autoram ir savs lasīšanas stils, tas ir ļoti interesanti, ka pats lasa – man liekas, ka pats autors, lasot savu dzeju, var uzlikt īstās intonācijas, pauzes, izvēlēties piemērotāko tembru, var izpaust to enerģiju, kas ielikta rakstot.

– **Vai tev ir iemīļoti autori, skolotāji dzejā?**

– Jaunu skatījumu uz pasauli man devis jaunais krievu dzejnieks Sergejs Timofejevs. Sirdij tuvs ir Kārlis Vērdiņš, viņš prot smalki veidot tekstus. Marts Pujāts – dzejoļus lasot, man ir ļoti svarīgs pārsteiguma moments, Pujāta dzejā ir nemitīgs pārsteigums, viņa domu lidojums nav paredzams, tas ir fantastiski, tēlaini. Nezinu, vai viņus var saukt par autoritātēm, bet man viņi ļoti patīk.

Skolotāji man nav bijuši, bet atceros, kā skolā rādīju savus tekstus literatūras skolotājai un viņa teica, ka tas jau ir kaut kur lasīts, un es nesapratu, kā tā var būt, es taču to pati izdomāju... Reiz aizsūtīju savus tekstus «Karoga» dzejas nodaļas vadītājam Rimantam Ziedonim ar lūgumu, lai paskatās, vai tur kas ir vai nav, un viņš saka – liekam iekšā; tā bija mana pirmā publikācija «Karogā». Pēc tam mani ieraudzīja Māris Čaklais, viņš mani aicināja uz dažādiem sarīkojumiem, noticeja man, gribēja, lai aktīvāk iesaistos literārajā procesā. **UA**

es tavu maigumu nejūtu pat sapņos
varbūt tu mani glāsti
ar karstas tējas garaiņiem
varbūt tu skaties
no mobilā telefona podziņām
un izliecies ka neredzi neko
realitāte ir tikai optiska ilūzija
nāc
nopirkšu tev kaut ko skaistu
kādu nevajadzīgu nieku
ko paturēt rokās
ietīšu tevi čaukstošā papīrā
viss būs tik komfortabli un droši
un varbūt jau rīt
jaunajā tirdzniecības centrā
virs spīdoša alumīnija plaukta
saskarsies mūsu rokas

iepirkšanās mani nomierina

mans kaislīgais ķermenis –
gaiši rozā austeres / maigas persika pusītes sīrupā / sārtie pumpuri –
pieder tev
tu vari darīt ar viņu visu ko vēlies
mans kailais ķermenis kā klīdzēns teroristu ieņemtā kinoteātrī
bumba ar laika degli
acis maigi zaļas vīnogas bez kauliņiem
galva pilna ar tumsu / ar nenosakāmas izcelsmes haosu
es esmu slepenais aģents un protu nejust sāpes
lidoju piecas pēdas virs zemes
vajag tikai nedaudz piemiegt acis
un tu ieraudzīsi
luminiscējošas sniegpārslas
kaut kur augstu
virs mums

Sagriezt riņķī galdiņu

«*Gens una sumus,*»¹ skan viņu devīze. Profesionāli viņu vidū trenējas katru dienu vismaz stundu. Sacensībās viņus kaitina troksnis, aukstums un slikts apgaismojums. Viņas garākais turnīrs ir ildzis divdesmit četras stundas no vietas, un viņš spēj izdomāt desmit gājienus uz priekšu ar visiem blakus variantiem. Fizikas un matemātikas fakultātes studente RENĀTE PRAUDE un Sociālo zinātņu fakultātes students ARTŪRS NEIKŠĀNS savas smadzenes trenē, profesionāli spēlējot šahu.

Gita LIEPIŅA

Renāte (attēlā no kreisās):

– Savu pirmo šaha partiju es izspēlēju četros gados, kad spēlēt šahu man mācīja tētis, lai gan tajā laikā es nodarbojos ar ko citu. It kā jau tētis un arī brālis bērnībā spēlēja šahu, taču tas noteikti nebija iemesls, kāpēc šahu spēlēt sāku es. Pie šaha nonācu pati un daudz vēlāk. No trīs gadu vecuma līdz pat divpadsmit gadiem sešas reizes nedēļā pa vairākām stundām ik dienas es nodarbojos ar kaut ko radikāli atšķirīgu – sporta vingrošanu. To pametot, spontāni un nejauši sāku trenēties šahā. Skolas šaha komandai toreiz bija nepieciešams kāds, kas mācētu bīdīt figūriņas, un es pieteicos. Lai gan, piedaloties starpskolu turnīrā, vairāk zaudēju nekā vinnēju, toreiz man ienāca prātā doma sākt trenēties šahā nopietni. Tajā laikā aizrāvos ar matemātikas olimpiāžu uzdevumu risināšanu, kas balstās uz loģisko domāšanu, tādēļ, iespējams, šahu izvēlējos, jo saskatīju tajā līdzību ar uzdevumu risināšanu.

Spēlējot šahu, manuprāt, esmu ieguvusi spēju ilgstoši koncentrēties, un šahs man ir palīdzējis iemācīties arī zaudēt. Pateicoties šaham, esmu atradusi sev nodarbošanos, kurā iegrimt, pazust un atslēgties no citām lietām. Protams, šahs ir arī iespēja iegūt daudzus jaunus draugus un, piedaloties turnīros, apceļot skaistākās pasaules vietas: Spāniju, Grieķiju, Franciju.

Agrāk partija varēja ilgt vairākas dienas, jo pēc kāda noteikta gājiena skaita partija tika atlikta uz nākamā dienu. Tagad šahu mēģina padarīt ātrāku. Ja ir daudz laika, var dziļi iegrimt pozīcijā un skaitļot

daudzus gājienu uz priekšu, izvēloties pareizāko un stiprāko gājienu. Vienu gājienu var domāt trīs, piecas, desmit vai, kā man gadījies, arī 40 minūtes. Šādos gadījumos domas ir sistematizētas – sākumā izskaita vienu gājienu, tad citu, salīdzina gala pozīcijas un izvēlas to, kas liekas stiprāka. Savukārt, ja laika ir maz, domāt uz priekšu nav iespējams, tādēļ novērtēt pozīciju jābūt ātri un gājieni ir jāizdara stabili. Ātrajā šahā un arī tad, kad ir palicis ļoti maz laika, lēmumi bieži jāpieņem dažu sekunžu laikā, jo gadās, ka uzvara tiek izcīnīta pēdējā sekundē. Grūti pateikt, kas šādos brīžos notiek galvā. Manuprāt, liela nozīme ir intuīcijai, iespējams, arī pieredzei. Atkarībā no turnīra, laiks vienai partijai ir mainīgs – ātrajā šahā līdz desmit minūtēm abiem spēlētājiem kopā, bet garākā kontrolē – līdz pat septiņām stundām. Man ir gadījies spēlēt gan septiņas stundas, gan pāris minūšu. Reiz pat esmu piedalījies turnīrā, kas ilga 24 stundas no vietas. Toreiz tā bija savdabīga izklaide un tajā tika izspēlētas apmēram 120 partijas. Ja neesmu nogurusi, parasti spēju koncentrēties visu šaha partiju un «autopilots» iestājas nevis tādēļ, ka spēlēju vairākas stundas no vietas, bet gan tādēļ, ka paliek maz laika un ilgi domāt vairāk nedrīkst.

Neatkarīgi no tā, vai apmeklē treniņus, trenējas mājās pats vai spēlē turnīros, istie šaha profesionāli šahā trenējas katru dienu vismaz vienu stundu – analizē pozīcijas un skatās savas partijas, mācās teoriju un lasa grāmatas par šahu. Skolas laikā es šaha treniņus apmeklēju četras reizes nedēļā ikreiz pa vairākām stundām. Tagad uz treniņiem nāku tikai vienu vai divas reizes nedēļā. Atšķirībā no citiem sporta veidiem, šahā, manuprāt, sportiskā forma tik ātri nepazūd.

– **Daudzos humora raidījumos šaha spēle tiek attēlota kā garlaicīga un monotona nodarbe, kas iemidzina skatītājus. Kāpēc, tavuprāt, par šahu ir radusies šāda parodija, un cik tā ir pamatota?**

– Tas ir stereotips. Man šahs šķiet saistošs ar doto iespēju izdomāt plānu, kā piemānīt savu pretinieku, to īstenot un iegūt uzvaru, par kuru ir prieks. Ir cilvēki, kam patīk smagā mūzika, ir tādi, kas klausās klasisko. Ir cilvēki, kas sevi dēvē par veģetāriešiem, ir tādi, kam garšo hamburgeri. Ir filozofi, ķīmiķi un matemātiķi. Ar to es gribu teikt, ka mēs visi esam dažādi.

– **Kas, tavuprāt, šahu spēlē labāk – vīrieši vai sievietes?**

– Diemžēl vīrieši. Vienīgā sieviete šahiste pasaulē, kas šobrīd spēj turēt līdzi vīriešiem un ir labāko desmitniekā pasaulē, ir Judīte Polgara. Ar sievietēm viņa vairs nespēlē, jo ir par tām pārāka. Manuprāt, kādreiz šī situācija varētu arī mainīties. Līdzīgi kā skriešanā – vīrieši skrien ātrāk par sievietēm, bet ar katru gadu sievietēm progress ir lielāks nekā vīriešiem. Šahā ir svarīga izturība. Vārgs cilvēks nav spējīgs ilgi koncentrēties, bet smadzeņu «kustināšana» patērē ļoti daudz enerģijas. Lai gan nenoliedz, ka ārpus šaha, lai atpūtinātu smadzenes, ir jānodarbojas arī ar kādu

fizisku sporta veidu. Šahs mani nenogurdina, pat vēl vairāk – es dažkārt eju spēlēt šahu, lai atpūstos. Mani labākie sasniegumi ir Eiropas čempionātā Grieķijā dalītā 2.–4. vieta meitenēm līdz 18 gadiem un 2002. gadā uzvara Latvijas ātrspēles čempionātā sievietēm. Tā kā šobrīd nav daudz laika, lai spēlētu klātienē, esmu sākusi spēlēt pa pastu t. s. korespondenčšahu, kas Latvijā pagaidām vēl nav tik ļoti izplatīts. Spēlējot klātienē, ir ļoti svarīgi, lai nebūtu papildu traucēkļu, jo troksnis, aukstums, slikts apgaismojums vai, piemēram, šaha galdiņš nevis ar melnbaltiem, bet gan ar sarkanbaltiem lauciņiem dažkārt patiešām var ļoti nokaitināt. Jau no desmit gadu vecuma šahisti Latvijā sastāda konkurenci Eiropas un Pasaules čempionātos savās vecuma grupās. Apmēram 14–16 gadus veci šahisti Latvijā liek trūkties daudziem spēcīgiem un pieredzējušiem pašmāju šaha profesionāļiem.

– Kur ir iespējams mācīties spēlēt šahu?

– Visi skolas vecuma bērni, kas grib iemācīties spēlēt šahu gan izklaides, gan nopietnā līmenī, var nākt uz Rīgas Šaha skolu Audēju ielā 9, lai gan pašas nodarbības notiek dažādās Rīgas vietās. Tagad ir izveidota arī šaha mājas lapa www.latchess.lv, kur var uzdot sev neskaidros jautājumus un forumā saņemt atbildi. Es pati šobrīd spēlēju un trenējos Rīgas Šaha skolā. Dažkārt aizeju arī uz LU šaha nodarbībām, kur var nākt visi tie, kas kaut nedaudz prot spēlēt šahu. Kādreiz LU šaha nodarbības vadīja lielmeistars Aivars Čipslis. Pēc lielmeistara nāves viņa vietu neviens cits vēl nav ieņēmis.

Artūrs (attēlā vidū):

– Šahu sāku spēlēt 1992. gada 29. oktobrī un tik precīzi to varu pateikt tāpēc, ka tad arī saņēmu savu pirmo diplomu. Protams, deviņu gadu vecumā man pat prātā nenāca tāda doma, ka nākotnē šahu spēlēšu profesionāli. Savu pirmo partiju es neatceros – tikai atminos, ka pēc neilga laika mammas darbā sāku apspēlēt visus viņas kolēģus, kuri pēc tam brīnījās – tāds siks puišelis, taču mūs apspēlē!? Pašos šaha spēlēšanas sākumos man ļoti paveicās ar pirmo treneri Vsevolodu Dudzinski, kas mums, bariņam puišēlu, toreiz bija gandrīz kā otrais tēvs. Viņš rūpējās par saviem audzēkņiem un vadāja tos uz dažādām sacensībām. Uzskatu, ka par ļoti labu motivāciju mums kalpoja regulārie diplomu, kurus treneris izsniedza pēc noteikta skaita uzvarām. Es līdz pat šai dienai esmu visus tos saglabājis. Šahs mani ieintrīģēja, un es esmu no tiem, kas grib būt labākais visā, ko protu. Iespējams, ka tieši tāpēc es tik ļoti aizrāvos arī ar šahu, kas tagad atmaksājas.

Šahs manī noteikti ir veicinājis loģisko domāšanu. Galvenās laba šahista īpašības ir intuīcija, spēja saskaitīt variantus, psiholoģiskā noturība, gribasspēks

uzvarēt un spējas paredzēt gājienus uz priekšu. Es uzskatu, ka visas šīs intuīcijas ir arī man. Pateicoties labajai šaha prasmei, esmu apceļojis praktiski visu Eiropu, redzējis daudz kā jauna, iepazīs daudz cilvēku un mazliet arī nopelnījis.

Es nekad īsti neesmu varējis izprast, kāpēc sievietes šahu spēlē krietni vājāk par vīriešiem. Šis tomēr nav fizisks sporta veids, un runā, ka sievietes taču esot gudrākas par vīriešiem, vismaz viņas pašas tā domā. Lai panāktu vēlamo rezultātu, vīrieši, iespējams, ir gatavi iztērēt vairāk savas enerģijas, kamēr sievietes ne vienmēr cīnās līdz galam. Viena no laba šahista galvenajām īpašībām ir laba ātrspēles prasme. Labi šahisti pārsvarā to vien dara, kā spēlē automātiski. Pavērojiet, kas notiek, kad šahistam ir laika trūkums. Gājieni tiek izdarīti zibenīgi, un vienā sekundē ir iespējams izdarīt līdz pat trim, četriem labiem gājieniem. Tādu meistarību var sasniegt tikai pēc ilgiem treniņa gadiem. Spēlējot šahu, cilvēks nogurst arī fiziski. Mēdz gadīties īpaši garas partijas, un tad visas stundas nav iespējams nosēdēt uz vietas. Es tad parasti iztēlojos sevi staigājam šurpu, turpu un tā – kādas divas, trīs stundas no vietas. Pēc šādām partijām no smadzeņu pārpūles vakarā sāp gan galva, gan kājas.

No organizatoriskās puses raugoties, šahs Latvijā ir diezgan katastrofālā līmenī. Valsts šaham piešķir aptuveni Ls 2000 gadā, un šādu summu man pat īsti negribas komentēt. Vietējo turnīru balvas ar retiem izņēmumiem ir vidēji 20 reizes mazākas nekā Rietumeiropā, tādēļ es vairākas reizes gadā braucu spēlēt uz Somiju, kur pāris dienas nopelnu krietni vairāk nekā Latvijā pāris mēnešos.

– Pastāv stereotips, ka šahs ir garlaicīgs.

– Protams, ka daudziem šahs liekas garlaicīgs, un tas tā ir tāpēc, ka viņi šo spēli vienkārši nesaprot. Garlaicību izraisa nezināšana! Šaha devīze «*Gens una sumus*» apliecina, ka visi Latvijas šahisti savā starpā ir labi paziņas, tādēļ kārtējais lielais turnīrs nozīmē arī satikšanos ar veciem draugiem. Pats interesantākais šahā ir izspēlēt ideālu partiju, nepieļaujot tajā nevienu, pat visniecīgāko kļūdu, kas gan gadās reti, jo cilvēks tomēr nav mašīna. Man visinteresantākās liekas partijas, kurās izdodas upurēt daļu savu šaha figūru, lai izveidotu bīstamu uzbrukumu vai arī burtiski sagrieztu riņķī galdiņu. Tādas partijas ir arī interesanti skatīties, jo bieži vien pat lielmeistari uzreiz nespēj novērtēt situāciju.

– Kādi tev ir bijuši sasniegumi?

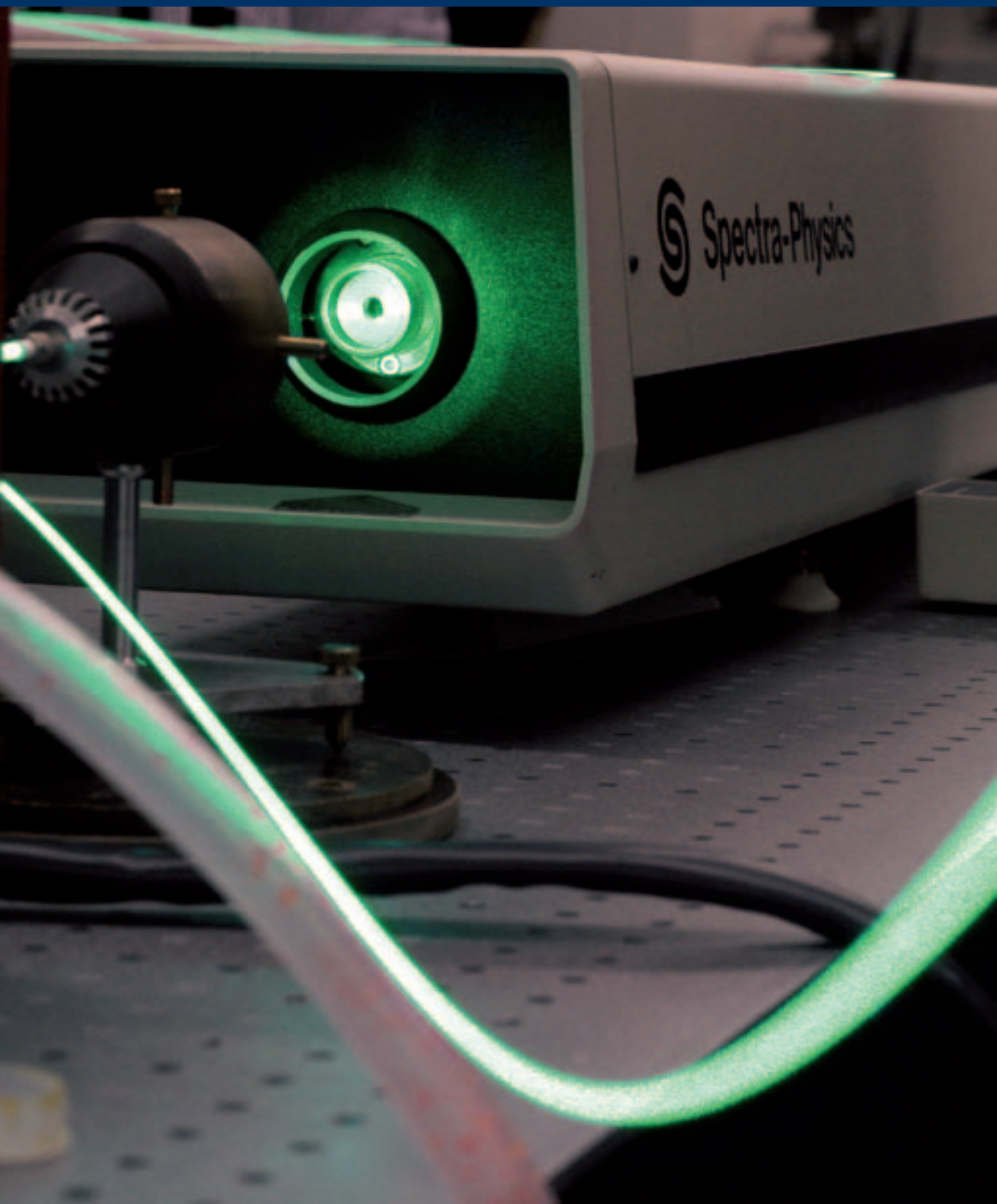
– Esmu 1999. gada Latvijas čempions, četrkārtējs sava vecuma grupas Latvijas čempions, Latvijas skolēnu un junioru čempions, divkārtējs čempions komandas sastāvā. Daudzas uzvaras esmu guvis arī dažādos spēcīgos turnīros Latvijā, arī Čipšļa un Tāla memoriālā. Labākie panākumi pasaulē ir bijusi 5. vieta Eiropas U18 čempionātā, kurā veiksmes gadījumā es varēju arī uzvarēt, un 6. vieta Pasaules U12 čempionātā.

– Kādi ir tavi nākotnes plāni?

– Nākotnē es gribu kļūt par lielmeistaru – par vienu no labākajiem Latvijas šahistiem. 2005. gada Latvijas čempionātā ieguvu trešo vietu, taču veiksmes gadījumā es būtu varējis arī uzvarēt.

Tiem, kas šahu nekad nav spēlējuši, novēlu atrast savu lauciņu, kurā gūt panākumus un pielikt visas pūles, lai to pilnveidotu, jo gala rezultāts, es garantēju, būs tā vērts! ♟

¹ «Mēs esam viena saime»

Latvijā atklāts pirmais
Lāzeru centrs

Lāzers ir ierīce, kas rada intensīvu un šauru gaismas kūli, kam ir «viena krāsa» (šaurš spektrālais diapazons).

Parastu gaismas avotu var iztēloties kā orķestri, kur katrs instruments spēlē savu melodiju, dažreiz notis sakrīt. Lāzers ir kā daudzas vijoles, kas spēlē vienu un to pašu skaņdarbu. Šī saskaņotība lāzeram turpinās ļoti ilgi. Tādēļ lāzeram, salīdzinājumā ar citiem gaismas avotiem, piemīt ideālas fizikālās īpašības.

Ikdienā mēs pat neapzināmies, cik daudz ir iekārtu, kur tiek izmantots lāzers, piemēram, preču kodu nolasītājos, kompaktdisku atskaņotājos, lāzerprinterus u. c.

Lāzera izmantošanas iespējas nepārtraukti aug.

Jūnijā Latvijas Universitātes Fizikas un matemātikas fakultātē tika atklāts studiju un pētnieciskais Lāzeru centrs, kas ir pirmais šāda veida centrs Latvijā. Lāzeru centra izveidošanai ir būtiska stratēģiska nozīme augsta līmeņa zinātnes un izglītības attīstībā LU un Latvijā kopumā. Lāzeru centrā darbojas trīs zinātniski pētnieciskās laboratorijas no LU Atomfizikas un spektroskopijas institūta. Tās ir apvienojušas resursus, lai izveidotu kopīgi izmantojamu lāzeru parku ar vairākām vienlaicīgi darbināmām lāzeru sistēmām. Šīs iekārtas kopā ar citu unikālo aparāturu (pirmais Austrumeiropā superaugstās izšķiršanas spektrometrs, molekulāro kūļu iekārtas u. c.) nodrošina iespēju veikt oriģinālus, konkurētspējīgus pētījumus pasaules līmenī.

Patlaban centra laboratorijas galvenokārt nodarbojas ar fundamentāliem atomu un molekulu pētījumiem un tehnoloģiju attīstīšanu. Jaunizveidotais Lāzeru centrs ļaus paaugstināt topošo bakalauru, maģistru un doktoru izglītības kvalitāti, iesaistot jaunos speciālistus aktuālos zinātniski un tehniski izaicinošos pētījumos. Paredzēts, ka centrā regulāri viesosies ievērojami zinātnieki no dažādām valstīm, lai veiktu kopīgus pētījumus un lasītu lekcijas LU studentiem.

Anda LASE

Dr. h. fiz. MĀRCIS AUZIŅŠ, Atomu un molekulār fizikas laboratorijas vadītājs

– Modelis, kā augstskolā vajadzētu attīstīties zinātnei, nav izgudrots Latvijā, tas ir attīstījies un aprobēts pasaulē. Ideālajā struktūrā akadēmiskā zinātne ar pētniecību nodarbojas augstskolās – tā ir pētniecībā balstīta izglītība.

Fundamentālā jeb akadēmiskā zinātne pamatā balstās uz studentiem un doktorantiem; tas nozīmē, ka nav milzīgas zinātniskas struktūras, kur nodarbināti daudzi štata darbinieki. Fundamentālajā zinātnē pamatā ir profesors, pēcdoktora studiju līmeņa studenti, pēc iespējas lielāks skaits doktorantu, maģistrantu, bakalauru. Lai šāda vide varētu attīstīties, nepieciešama virkne priekšnoteikumu.

Pirmkārt, vajadzīgi spēcīgi pasaules līmeņa mācītāji, otrkārt, talantīgi studenti, kas būtu ieinteresēti un kam būtu iespējas strādāt zinātnē. Iespējas sastāv no diviem komponentiem – pirmkārt, jābūt finansiālajam nodrošinājumam. Ja dienā jāstrādā, lai būtu līdzekļi izdzīvošanai, bet vakarā pētniecībā, normāla attīstība nav iespējama. Pašlaik situācija ir ļoti labvēlīga – ir Eiropas Sociālo fondu stipendijas doktorantiem un jauniešiem pētniekiem. Tās kopā ar starptautiskajiem vietējiem grantiem var nodrošināt vismaz minimālu eksistences līmeni, ļaujot lielāko daļu laika strādāt pētniecībā. Ir arī liels Universitātes atbalsts, stipendijas. Otrkārt, tā kā fizika ir eksperimentālā zinātne, nepieciešama eksperimentālā bāze.

Mūsu iecere ir Lāzeru centru izveidot kā vietu, kur profesori un doktoranti varētu nodarboties ar zinātni. Tam nepieciešama apjomīga infrastruktūra – telpa, lāzeru dzesēšanas sistēma, iekārtas.

Fizika ir starptautiska zinātne

– Starptautiskā sadarbība fizikā bija arī padomju laikos, fizika, tāpat kā citas dabaszinātnes, bija daudz mazāk ideoloģizēta nekā citas nozares. Zinātnieku

potenciāls Latvijā ir pietiekams. Fizika ir starptautiska zinātne, mēs cits no cita mācāmies – Latvijas zinātnieki brauc strādāt uz ārzemju augstskolām, daudzi no ārzemēm praktizē šeit. Sadarbība ir nepārtraukta, bet, lai tā varētu notikt pilnā mērā, mums vajadzīgas ne tikai gudras galvas, bet arī augsta līmeņa iekārtas.

Centrā ir daudz unikālu iekārtu, lielākā daļa no tām ir pašu zinātnieku veidotas, tās nav iespējams nopirkt – tāpat kā līdzīgās tāda līmeņa laboratorijās pasaulē. Elektronisko iekārtu attīstība mūsdienās ir ļoti strauja, bet mehānisko iekārtu jomā tehnoloģijas neattīstās tik strauji, un aparatūra, kas veidota pašu rokām padomju laikā, ļoti labi noder arī mūsdienās.

Lāzeru centra projektam lielu atbalstu saņēmām no Universitātes vadības, fakul-

tātes, Fizikas nodaļas, piesaistīti arī Eiropas Komisijas līdzekļi. Ar šī centra izveidi saistīti vairāki lieli Eiropas Komisijas finansēti projekti.

Centra izveidē liels ieguldījums ir mūsu partner-universitātei Vācijā – Kaizerslauternas universitātei, kuras profesors Klāss Bergmans, arī LU Goda doktors, lielu daļu no savām eksperimentālajām iekārtām pašreiz formāli aizdevis LU. Būtībā pazīstamais vācu profesors K. Bergmans Latviju izvēlējies kā vietu, kur viņa iesāktais pētnieciskais darbs varētu tikt turpināts. Ja tuvāko gadu laikā mūsu Vācijas partneri pārliecināsies, ka iekārta tiek pilnā mērā produktīvi izmantota, tad tā pāries LU īpašumā – tā paredz vienošanās. Tas ir apliecinājums, ka zinātniskajā procesā esam līdzvērtīgi partneri.

Lāzeru centra praktiskās iespējas

– Iespēju ir ļoti daudz. Centrs ir starpdisciplinārs, visi tie, kas ir ieinteresēti strādāt saistībā ar lāzera izmantošanu fizikā, ķīmijā un citās dabaszinātņu nozarēs, tiek aicināti nākt talkā ar savām idejām un projektiem.

Augstas izšķirtspējas molekulārā spektroskopija, kas ļauj pētīt dažādu molekulu uzbūves nianšes ar lāzeru kā instrumentu, ir projekts, kas Universitātē

tradicionāli attīstās jau daudzus gadus. Šī ir starpdisciplināra tēma, un konkrēti definēt, vai tā ir ķīmija vai fizika, nav vienkārši. Otrs virziens, kas man šķiet ārkārtīgi interesants un perspektīvs un ar ko nodarbojamies jau diezgan sen, ir koherentie procesi atomos. Salīdzinājumā ar to, pie kā esam pieraduši ikdienas dzīvē, kvantu fizikā notiek visai divainas lietas, piemēram, viens un tas pats atoms vienlaicīgi var atrasties vairākos stāvokļos vai pat vairākās vietās (atomkoherentas superpozīcijas stāvoklis). Viens ir saprast, ko tas nozīmē, otrs – kā šie īpašie stāvokļi var tikt izmantoti praktiskās lietās.

Vēl ir liels NATO finansēts civilās pētniecības projekts – elektriskā lauka kartēšana uz dažādām elektroniskām iekārtām. Daļa no metodēm, kas tiek izmantota šī elektriskā lauka kartēšanai, ir koherentās spektroskopijas metodes.

Pasaules vadošās elektronikas firmas ik palaikam formulē uzdevumus, kuru risinājumus gaida no akadēmiskās pētniecības. Pētniecības institūti šīs idejas komercializē un piedāvā rūpniecībai. Firmas neieguldīs naudu izglītībā tiešā veidā, tās ieguldīs akadēmiskās zinātnes komercializācijā, idejas novešanā līdz produktam, kas nepieciešams sabiedrībai. Rietumos pie universitātēm veidojas šādas firmas, un līdzīgi procesi notiek arī Latvijā.

Dr. h. fiz. RUVIMS FERBERS, Molekuloptiskās polarizācijas laboratorijas vadītājs

– Lāzeru centrs ir ļoti nozīmīgs studējošajiem: bakalauriem, maģistrantiem, doktorantiem, kā arī jaunajiem zinātniekiem. Plānots, ka ne vien pasaules klases zinātnieki šurp brauks strādāt no ārzemēm, bet arī mēs varēsim braukt uz citām pasaules valstīm. Tas ir izaicinošs uzdevums, mums jāpierāda, ka mums ir pasaules līmeņa zinātnieki.

Būtiskākie pētījumu virzieni centrā ir atomfizika, molekulfizika, optiskā fizika. Ar molekulām iespējams manipulēt un lāzerstaru iedarbībā mainīt vielu īpašības, ar atomāras vides palīdzību testēt materiālu virsmas, noteikt virsmas īpašības.

Būs iespējams mainīt materiālu īpašības, kontrolēt tās, ļoti šaurā diapazonā mērīt magnētiskos laukus. Mūsu moto ir jaunu metožu izstrādāšana un lietošana.

Lāzers ir optiskā diapazona elektromagnētisko viļņu ģenerators vai pastiprinātājs, kura darbības pamatā ir inducētais starojums

Latvijas Lāzeru centra atklāšana LU Fizikas un matemātikas fakultātē.

No kreisās: Mārcis Auziņš, LU FMF dekāns; Ekarts Herolds (*Eckart Herold*), Vācijas vēstnieks Latvijā; Helmut J. Šmits (*Helmut J. Schmidt*), Kaizerslauternas universitātes (Vācijā) prezidents, profesors; Ivars Lācis, LU rektors; Aigars Ekers, LU Molekulāro kūļu laboratorijas vadītājs; Klāss Bergmanis (*Klaas Bergmann*), Kaizerslauternas universitātes profesors, LU Goda doktors

Centra darbā mēģināsim piesaistīt pirmā un otrā kursa studentus. Tieši zinātņu doktoru Latvijā trūkst visvairāk, palielināt to skaitu ir mūsu mērķis. Protams, ceram, ka mums būs iespēja izmantot jaunu finansējuma plūsmu zinātnē un ka cilvēkiem būs iespēja sevi veltīt šai zinātnei pilnībā.

Dr. fiz. AIGARS EKERS, Molekulāro kūļu laboratorijas vadītājs

– 3. kursā, mēģinot atrast vietu, kur strādāt zinātnisko darbu, nonācu LU FMF Atomfizikas un spektroskopijas institūtā (tai laikā – Spektroskopijas nodaļā), kur satiku profesoru Māri Jansonu. Darbs šajā institūtā ieinteresēja, sāku tur strādāt par laborantu, vēlāk par inženieri, izstrādāju bakalaura un maģistra darbu, uzsāku darbību doktorantūrā. Tajā laikā katas-trofāli sāka trūkt līdzekļu pētījumiem. Ar esošajiem līdzekļiem un iekārtām nebija iespējams realizēt kompleksus eksperimentus. Tādēļ, sākot jau ar maģistra darbu, nācās meklēt iespējas īstenot plānotos eksperimentus dažādās ārzemju laboratorijās. Eksperimentus maģistra darbam veicu Zviedrijā. Eksperimentus promocijas darbam – dažādās laboratorijās Zviedrijā, Polijā un Vācijā.

1996. gadā mans vadītājs profesors M. Jansons ieteica pieteikties DAAD (t. i., Vācu akadēmiskā apmaiņas dienesta) stipendijai, lai varētu 10 mēnešus strādāt profesora Klāsa Bergmaņa laboratorijā Kaizerslauternas universitātē Vācijā. Uzrakstīju projekta pieteikumu, saņēmu stipendiju, aizbraucu uz Vāciju, drīz iemācījos vācu valodu un sāku tur strādāt pie eksperimentiem. Pēc 10 mēnešiem biju savācis trūkstošos eksperimentālos materiālus disertācijas izstrādāšanai. Atgriezies Rīgā un aizstāvēju disertāciju.

Pētījumi Vācijā bija ļoti veiksmīgi, publicējām vairākus rakstus. Ar K. Bergmani vienojāmies, ka pēc disertācijas aizstāvēšanas atgriezīšos pie viņa strādāt

par jauno zinātnieku jeb *postdoku*. Tajā laikā (1999. gadā) Latvijas zinātnieki jau varēja pieteikties ES 5. Ietvara programmā uz dažādiem labi finansētiem projektiem. Uzrakstīju pieteikumu Marijas Kirī stipendijai pētījumu veikšanai profesora Bergmaņa laboratorijā. Tas bija pirmais veiksmīgais šīs stipendijas pieteikums no Latvijas. Stipendija deva iespēju divus gadus strādāt par K. Bergmaņa zinātnisko līdzstrādnieku. Pēc tam paliku strādāt ilgāk pie liela vācu pētnieku grupas projekta.

Sadarbība ar profesoru Bergmani izveidojās ārkārtīgi produktīva, tika daudz paveikts, vēl šodien strādājam pie pētījumu rezultātiem.

Kuram uzticēt vērtīgās iekārtas?

– Kad projekts tuvojās beigām, radās jautājums, ko darīt tālāk. Profesors Bergmanis gatavojās pēc dažiem gadiem doties pensijā (Vācijā profesoriem pensionēšanās vecums ir 65 gadi pat tajā gadījumā, ja saņemta Nobela prēmija). Jauna projekta uzsākšanai un īstenošanai neatlika pietiekami daudz laika. Negribējās arī, lai eksperimenta aprikojums tiktu izjaukts un pārdalīts starp citām vietējām pētnieciskajām grupām rezerves daļās. Nolēmām, ka ir jāmēģina pārliecināt Kaizerslauternas universitātes vadību pārcelt pilnībā nokomplektētas laboratorijas iekārtas uz Rīgu. Tas ļautu arī man atgriezties un turpināt zinātnisko darbību Latvijas Universitātē. Šeit ļoti palīdzēja tas, ka profesors Bergmanis 2003. gadā saņēma Maksa Planka balvu, kas ir Vācijas augstākā atzinība par sasniegumiem zinātniskajā darbā. Viens no tās piešķiršanas nosacījumiem ir nozīmīgs ieguldījums zinātniskās sadarbības

**Ideālajā struktūrā
akadēmiskā zinātne ar
pētniecību nodarbojas
augstskolās – tā ir
pētniecībā balstīta
izglītība**

09.06.

Universitāte saņem atzinību par iekļaušanos Eiropas vienotajā augstākās izglītības telpā

Eiropas Komisija piešķirusi Latvijas Universitātei prestižo Diploma pielikuma Atzinības zīmi, apliecinot, ka Universitāte veiksmīgi īsteno iekļaušanos Eiropas vienotajā augstākās izglītības telpā.

08.05.

Juridiskās fakultātes komanda uzvar starptautiskās tiesu procesu izspēlēs

Bratislavā notikušajās starptautiskās tiesību studentu sacensībās – tiesas procesa izspēlē Eiropas Savienības tiesībās – starp Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu augstskolu komandām Latvijas Universitātes fakultātes komanda 13 komandu konkurencē ieguva pirmo vietu.

29.04.

Universitātes bibliotēkas bibliogrāfe – Kultūras ministrijas 2005. gada prēmijas laureāte

Kultūras ministrijas 2005. gada prēmiju par lielu ieguldījumu augstskolu bibliotēku darba attīstībā saņēmusi LU Bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļas galvenā bibliogrāfe Laima Laroze. Viņa Universitātes bibliotēkā strādā kopš 1954. gada.

attīstīšanā ar ārzemju zinātniekiem. Kaizerslauternas universitātes vadība atbalstīja laboratorijas iekārtu pārcelšanu uz Rīgu.

Kad 1997. gadā aizsaulē aizgāja mans skolotājs profesors Māris Jansons, es zināju, ka mans pienākums ir Rīgā turpināt mūsu kopīgi uzsākto darbu. Tagad bija radusies iespēja to īstenot. Daudz strādāju pie tā, lai sagādātu finansējumu ieceres īstenošanai. LZP grants diemžēl ir tik mazs, ka no tā nevaru samaksāt pieklājīgu algu pat vienam vienīgam līdzstrādniekam. Uzrakstīju pieteikumu ES 6. letvara programmai. Tas bija mērķēts uz jaunas laboratorijas izveidošanu un pētījumu veikšanu Rīgā. Saņēmu finansējumu, kas atļauj uzaicināt strādāt uz Rīgu pieredzējušus ārzemju zinātniekus, maksājot viņiem Eiropas līmeņa algas.

Veiksmīgās pārrunās ar FMF dekānu profesoru Mārci Auziņu, Atomfizikas un spektroskopijas institūta direktoru profesoru Jāni Spīguli un LU rektoru profesoru Ivaru Lāci saņēmām atbalstu jauna Lāzeru centra telpu remontam. Lāzeru centrs tika atklāts 10. jūnijā, ceremonijā piedaloties arī Kaizerslauternas universitātes prezidentam un Vācijas vēstniekam Rīgā.

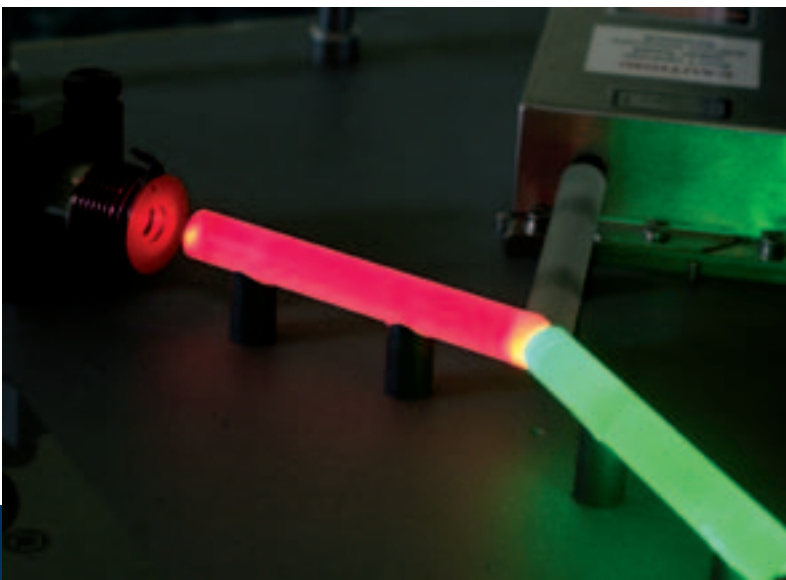
Stratēģiska sadarbība

– Lāzeru centram ir ļoti liela stratēģiska nozīme. Vairāku lāzeru iekārtu iegāde un ekspluatācija ir dārga, un Latvijā neviena pētnieku grupa katra atsevišķi to nevar atļauties. Lāzeru centrā vairākas grupas saliek kopā savus lāzeru resursus, lai katrs varētu veikt kompleksus eksperimentus vienlaikus ar vairākām lāzeru iekārtām. Mūsu mērķis pagaidām nav radīt metodes, kuras komercializēt. Vispirms mums ir fundamentālā līmenī jāizprot pieejamās lāzeru manipulācijas metodes, to mijiedarbība ar molekulā-

riem procesiem un jāapzinās lāzeru iespēju robežas. Manā grupā mēs mēģinām izprast ķīmiskos procesus ļoti fundamentālā līmenī. Ņemot pašu vienkāršāko gadījumu, kad viens atoms saduras ar vienu molekulu, mēs gribam saprast, kā šādā procesā veidojas molekulārie kompleksi un kā ar lāzeru manipulācijas palīdzību ar lielu efektivitāti var vadīt šādu kompleksu fragmentāciju caur vēlamo kanālu. Profesors Bergmanis ir attīstījis dažādas jaunas molekulāro stāvokļu lāzeru manipulācijas metodes. Arī mēs esam piedalījušies jaunu metožu izstrādāšanā. Domāju, ka ar savu pieredzi varam veikt pētījumus labā pasaules līmenī.

No laboratorijas līdz uzņēmumam

– Kā fundamentālo pētījumu jomā strādājošs zinātnieks esmu pārliecināts, ka tieši ar fundamentālo zinātni var vislabāk izglītēt studentus. Fundamentālajā zinātnē būtiski ir atrast atbildes uz jautājumiem, uz kuriem līdz šim vēl neviens nav atbildējis. Studentiem ir jāstrādā pie tādām problēmām, kuru risināšanai gatavas receptes neeksistē. Šādā darbā tiek ļoti stimulēta un audzināta radoša pieeja darbam, un tāda pieeja ir svarīga jebkuras zinātnes, tehnoloģiju, ekonomikas un arī pašas sabiedrības attīstībai. Piemēram, Vācijā talantīgākie studenti aiziet strādāt promocijas darbus tieši fundamentālajā zinātnē. Lielākā daļa no viņiem pēc tam uzsāk uzņēmējdarbību, risinot problēmas, kam bieži vien ir maz sakara ar viņu tiešo izglītību. Savukārt uzņēmēji meklē un ļoti labprāt ņem darbā cilvēkus ar šādu izglītību, jo zina, ka problemātiskā situācijā viņi neteiks – nezinu, neesmu to mācījies, bet gan iepazīsies ar problēmu un meklēs inovatīvus risinājumus. **VA**

Terriskais domāšanas veids

Žurnālam Terra – 5 gadi

«Viena no Universitātes idejām ir zinātnes popularizēšana sabiedrībā, un žurnāls *Terra* tajā ir viens no būtiskākajiem komponentiem,» svinīgajā pēcpusdienā Universitātes Muzeja zālē uzsvēra prorektors Dr. habil. biol. Indriķis Muižnieks.

Gita LIEPIŅA

«*Terra* atgādina mums par apraktām patiesībām, tās atdzīvinot, norādot, dodot mājienu, liekot saprast un iedvesmojot. Terriskais domāšanas veids ir iztēle, un iztēle nozīmē spēju radīt sakarības starp pretīšķīgām vai atšķirīgām patiesībām. Attīstot mūsu iztēli, *Terra* mūs māca redzēt atšķirības un atklāt līdzības,» savu sveicienu piecu gadu jubilejā nodeva viens no *Terras* autoriem Dr. phys. Jānis Klepers.

«Pieci gadi, protams, nav liela jubileja, tomēr tieši pa šiem gadiem daudz žurnāli ir parādījušies, lai pēc tam atkal pazustu, toties žurnāls *Terra*, kura devīze skan «saistoši par dabaszinātnēm un tehnoloģijām», ir spējis noturēties un atrast savu lasītāju.» To uzsvera Universitātes prorektors Indriķis Muižnieks, pasniedzot žurnāla *Terra* galvenajam redaktoram Dr. paed. Ilgonim Vilkam slavenā 20. gadsimta fiziķa Alberta Einšteina grāmatu. Prorektors akcentēja, ka *Terras* piecu gadu jubileja zīmīgi sakrīt ar 2005. gadu, kas, piemērot Einšteina nāves 50. gadu, visā pasaulē tiek atzīmēts kā fizikas gads. «Žurnāla attīstības ceļš un virziens, ko tam saredzu es, ir Universitātes zinātnes popularizēšana sabiedrībai un tās pietuvināšana Latvijas skolēniem,» savā apsveikuma runā teica profesors Indriķis Muižnieks. «Mums ir vēstures muzejs, astronomiskā observatorija, botāniskais dārzs, aktivitātes tele-

vīzijā un radio, un žurnāls *Terra* ir kļuvis par šī kompleksa vienojošo kodolu. Tas, ko es novēlu žurnālam, ir jauniešu līdzdalība tajā. Lai daudz jaunu autoru un iedvesmas!» rosināja Universitātes prorektors.

Izsakot pateicību žurnāla *Terra* idejas radītājiem, veidotājiem, izdevējiem un autoriem, tā galvenais redaktors Ilgonis Vilks visus informēja: «Mūsu trumpis ir fakts, ka žurnāls ir saistīts ar Latvijas zinātnisko sabiedrību. Mēs dodamies pie dažādām zinātņu nozarēm un runājam ar tajās vadošajiem latviešu zinātniekiem. Pat tad, ja Latvijas preses izdevumu tirgū ienāktu jauni populārzinātniskie žurnāli, kuri, visticamāk, tiktu veidoti no dažādiem tulkojumiem, es domāju, mēs tik un tā paliktu vienīgie, kas savu saturu veltītu globālām, taču vienmēr ar Latvijas zinātnei saistītām tēmām.» Tā kā tīri ģeogrāfiski žurnāla *Terra* veidotāji – pasniedzēji un zinātnieki – atrodas Universitātes telpās, tieši šīs augstskolas studenti tam ir vistuvāk un tādēļ ļoti bieži arī kļūst par žurnāla autoriem. «Tā ir iespēja gan vidusskolēnam, gan studentam nostāties līdzās Latvijas Zinātņu akadēmijas prezī-

Eksāmens. Pasniedzējs:

«Par pareizu atbildi iegūsi piecus punktus: ar ko mēra spriegumu?»

«Nu labi, četrus punktus: vai spriegumu mēra ar ampērmētru, voltmetru vai ommetru?»

«Skaidrs, trīs punktus: vai spriegumu gadījumā nemēra ar voltmetru?»

No kreisās: žurnāla *Terra* idejas autors Vitolds Grabovskis un galvenais redaktors Ilgonis Vilks

dentam un citiem lieliem cilvēkiem ar nopietniem tituliem – galvenais kritērijs ir mācēt jauno un sarežģīto pasniegt vienkārši un interesanti,» paskaidro *Terras* projekta iniciators un vadītājs Dr. phys. Vitolds Grabovskis, un žurnāla redaktors apstiprinoši piemēta: «Mēs esam ne vien gatavi, bet pat ieinteresēti savā vidū sagaidīt arī gados jaunus autorus, tādēļ visus interesentus varu informēt, ka decembra–janvāra numura lielā tēma būs enerģētika un dažādas zinātnes mīklas, piemēram, tumšā enerģija. Ja jums ir ko teikt, varat droši mums pievienoties.» **UA**

25 ziedu gadi

Kanādas rododendri «Babītē». R. Kondratoviča foto

2005. gadā viena no Latvijas Universitātes struktūrvienībām – Rododendru selekcijas un izmēģinājumu audzētava «Babīte» – atzīmē savas pastāvēšanas 25. gadadienu. Pašlaik tā ir vienīgā specializētā rododendru audzētava Baltijas valstīs, kur līdzās rododendru selekcijas darbam notiek arī kompleksa rododendru ģints izpēte un interesentu apgāde ar stādāmo materiālu. Jau kopš audzētavas nodibināšanas 1980. gadā par galveno tās uzdevumu tika izvirzīta jaunu, Latvijas agroklimatiskajiem apstākļiem piemērotu brīvdabas rododendru šķirņu veidošana.

Rihards KONDRATOVIČS,
LZA akadēmiķis,
bioloģijas
habilitētais
doktors

Apmaiņas ceļš apkārt zemeslodei

Kādi tad bija audzētavas izveidošanas pirmsākumi, un kādēļ pirms 25 gadiem bija nepieciešams Latvijas Universitātē organizēt šādu audzētavu? Šādas audzētavas izveides sākums ir saistīts ar 1957. gadu, kad Latvijas Valsts universitātes (toreizējais Universitātes nosaukums) Botāniskā dārza darba plānā tika iekļauts temats par rododendru ieviešanu Latvijā (tēmas vadītājs un izpildītājs – šī raksta autors, kas toreiz bija Botāniskā dārza direktors). Tajā laikā rododendri Latvijā bija tikpat kā nepazīstami košumkrūmi, kaut gan pārējā Eiropā rododendrus izmantoja ļoti plaši individuālo un sabiedrisko apstādījumu ierīkošanā. 1957. gadā savvaļas sugu sēklas apmaiņas ceļā tika iegūtas no daudziem dažādu valstu botāniskajiem dārziem: Brēmenes, Gēteborgas, Bergenas, Vašingtonas, Kjū, Pekinas, Tokijas, Irkutskas, Krasnojarskas, Vladivostokas un citiem dārziem. Līdz 1964. gadam tika izveidota pietiekami liela sav-

vaļas sugu, kā arī šķirņu kolekcija, kas ļāva pievērsties jaunu šķirņu veidošanas darbam.

Pirmie krustojumi tika izdarīti jau 50. gadu beigās un 60. gadu sākumā, taču sevišķi intensīvi tas tika darīts 70. gados. No veiktajiem krustojumiem tika iegūts liels daudzums hibrīdo sējeņu, kurus vajadzēja izaudzēt līdz ziedēšanai, lai selekcionētu. Šim procesam ir nepieciešams laiks (no pieciem līdz astoņiem gadiem) un lielas zemes platības, kuru Botāniskajā dārzā diemžēl pietrūka.

Jauns vērains

1973. gadā pētījumi par rododendriem līdztekus aprikožu un persiku izpētei (vadītājs V. Vārns) tika atzīti par nozīmīgāko zinātnisko darbu LVU Botāniskajā dārzā (vadītājs R. Kondratovičs). Tika paziņots, ka turpmāk jāpaplašina darbs jaunu brīvdabas rododendru šķirņu izveidē, jāveicina augstvērtīga stādāmā materiāla izaudzēšana Latvijas iestāžu un iedzīvotāju vajadzībām. Taču Botāniskajā dārzā šo uzdevumu nebija iespējams izpildīt ierobežotās teritorijas dēļ.

'Academia Scientiarum'®.
R. Kondratoviča foto

Līdz ar to nācās domāt par specializētas rododendru audzētavas izveidošanu ārpus Botāniskā dārza teritorijas. Teritorijai, kur varētu organizēt audzētavu, bija jāatbilst šādām prasībām:

- šajā teritorijā bija jābūt retam priežu mežam, kas nodrošinātu rododendriem nepieciešamo pusēnu;
- audzētavas teritorijā vai tās tuvumā bija nepieciešama ūdenstilpe, kas nodrošinātu audzētavu ar ūdeni;
- tai jāatrodas pie labiem ceļiem vai dzelzceļa ar pieejamu sabiedrisko transportu audzētavas personāla ērtībām.

Mežsaimniecības ministrijas (personīgi ministrs L. Vītols, viņa vietnieks J. Vanags) un Jūrmalas MRS darbinieki (direktors E. Ezerličītis) bija ļoti atsaucīgi piemērotas vietas meklēšanā Rīgas apkaimē. Darba gaitā radās vairāki varianti, līdz beidzot vienojāmies par šo pēdējo audzētavas atrašanās vietu. Izraudzītā teritorija atbilda visiem

‘Saule’®. R. Kondratoviča foto

izvirzītajiem priekšnoteikumiem, izņemot to, ka te nebija nekādas ūdenstilpes. Taču arī te izlīdzēja mežsaimnieki – 0,5 ha platībā tie izcirta priežu mežu, apalkokus izmantojot sava kokapstrādes ceha vajadzībām, bet izraktās smiltis ceļinieki izlietoja savām vajadzībām. Tādējādi audzētavas teritorijā tika izveidota nepieciešamā ūdenstilpe, kuras dziļums ir 0–3,5 m.

Pēc tam kad tika atrasta vieta audzētavas organizēšanai, juridiski bija jānoformē Universitātes tiesības uz šo zemi. Šajā sakarā tika sagatavoti un valdībā iesniegti visi nepieciešamie dokumenti, skices un plāni. Toreizējā valdība piešķīra Latvijas Valsts universitātei

‘Alma Mater’®. R. Kondratoviča foto

12,1 ha lielu priežu meža gabalu specializētās rododendru selekcijas un izmēģinājumu audzētavas organizēšanai. Audzētava tika organizēta kā patstāvīga universitātes struktūrvienība.

Pēc tam kad Ministru Padomes piešķirtā zeme 12,1 ha platībā ar Zemes lietošanas tiesību valsts aktu bija nostiprināta beztermiņa un bezmaksas lietošanā, 1977. un 1978. gadā dārzu mākslas

audzētavas teritoriju bija paredzēts sadalīt 136 kvartālos, atdalot tos citu no cita ar 3 m platām stīgām. Katra kvartāla lielums – 600 m² (20×30 m).

Zinātniskie mērķi un «biznesa plāns»

Jaunajai audzētavai tika noteikti šādi galvenie uzdevumi:

- veikt rododendru introdukciju (ieviešanu) un selekciju, radīt dekoratīvas un ziemcietīgas, Latvijas agroklimatiskajiem apstākļiem piemērotas brīvdabas rododendru šķirnes;
- pilnveidot esošās rododendru sugu un šķirņu ģeneratīvās un veģetatīvās pavairošanas metodes un izstrādāt jaunas, efektīvākas metodes;
- pilnveidot rododendru audzēšanas agrotehniku, izstrādāt iedarbīgas metodes un paņēmienus slimību un kaitēkļu apkarošanā;
- pētīt rododendru izturības fizioloģijas teorētiskos un praktiskos jautājumus, kas saistīti ar fizioloģisko un bioķīmisko procesu izmaiņām rododendru ekoloģiskās adaptācijas laikā;
- piedalīties studentu un skolēnu apmācības darbā, organizēt prakses, nodrošināt bakalaura, maģistra un doktora darbu izstrādi;

vecmeistars Kārlis Barons izstrādāja Latvijas Valsts universitātes Rododendru selekcijas un izmēģinājumu audzētavas «Babīte» ģenerālplānu. Saskaņā ar to visu

Pēdējais oficiālais dokuments, ar kuru apstiprināja audzētavas dibināšanu, ir toreizējā Latvijas Valsts universitātes rektora profesora V. Millera 1980. gada 3. jūlijā parakstītā pavēle № 86-V «Par mācību un zinātniskās bāzes izveidošanu». Šajā LVU rektora pavēlē teikts: «1. Ar 1980. gada 1. jūliju izveidot Pētera Stučkas Latvijas Valsts universitātes mācību un zinātnisko bāzi – Rododendru selekcijas un izmēģinājumu audzētavu «Babīte» – kā patstāvīgu LVU struktūrvienību ar savu vadību, štatiem un budžetu.

2. Par P. Stučkas LVU Rododendru selekcijas un izmēģinājumu audzētavas «Babīte» zinātnisko vadītāju nozīmēt bioloģijas zinātni kandidātu docentu R. Kondratoviču, kuram uzdot veikt audzētavas vispārējo un zinātnisko vadību, kā arī izstrādāt un iesniegt LVU Padomei apstiprināšanai Nolikumu par audzētavas darbību.»

Šī universitātes rektora pavēle bija dokuments, saskaņā ar kuru Rododendru selekcijas un izmēģinājumu audzētava «Babīte» uzsāka savu darbību.

'Madame Debene'®. R. Kondratoviča foto

- popularizēt rododendrus visdažādākajos masu saziņas līdzekļos, kā arī organizēt izstādes un ekskursijas;
- apgādāt interesentus ar literatūru un sniegt konsultācijas par rododendru audzēšanu;
- apgādāt interesentus ar rododendru stādāmo materiālu, substrātu un minerālās barošanas līdzekļiem, kas nepieciešami sekmīgai rododendru audzēšanai.

Made in Latvia

Kas paveikts aizvadītajos 25 gados, kopš pastāv audzētava? Vispirms jāatzīmē, ka dibināšanas dokumentos fiksētie audzētavas uzdevumi sekmīgi tiek pildīti. Introdukcijas darba rezultātā ir izveidota brīvdabas rododendru kolekcija ar 74 savvaļas sugām un 166 šķirnēm, tai skaitā 49 mūsu izveidotajām šķirnēm.

Audzētava intensīvi tiek izmantota kā mācību un zinātniskā darba bāze. Par to liecina izstrādātie un sekmīgi aizstāvētie darbi par rododendriem – viens habilitācijas darbs, 2 promocijas darbi, 22 diplomdarbi, 6 maģistra un 9 bakalaura darbi.

Sekmīgi tiek realizēts audzētavas galvenais uzdevums – jaunu brīvdabas rododendru šķirņu radišana, kuras ir ne vien dekoratīvas, bet arī piemērotas Latvijas klimatiskajiem apstākļiem. Kopš pastāv audzētava, Latvijas Republikas Zemkopības ministrijas

'Astra'®. R. Kondratoviča foto

Valsts augu aizsardzības dienests piešķīris selekcionāra tiesības uz šķirni un iekļāvis Latvijas aizsargāto augu šķirņu valsts reģistrā 49 jaunas brīvdabas rododendru

šķirnes, tai skaitā 29 vasarzaļo un 20 mūžzaļo rododendru šķirnes:

1999. gadā – 'Rubīns'®, 'Rīta zvaigzne'®, 'Polārzvaigzne'®, 'Pasaciņa'®, 'Mazais Jēfīšs'®, 'Līva'®, 'Indra'®, 'Inga'® un 'Astra'®;

2000. gadā – 'Anita'®, 'Laura'®, 'Uguns'®, 'Alīna'®, 'Trīna'®, 'Lavanda'®, 'Līta'®, 'Līgo'®, 'Sprīdītis'®, 'Uldis'®;

2001. gadā – 'Ilze'®, 'Liene'®, 'Liesma'®, 'Skaidrite'®, 'Teika'®, 'Dace'®, 'Eduards Smilģis'®, 'Emīls'®, 'Ginta'®, 'Jānis'®, 'Kārlis'®;

2002. gadā – 'Saule'®, 'Madame Debene'®, 'Austra'®, 'Lorija'®, 'Ina'®;

2003. gadā – 'Polonia'®, 'Francisa'®, 'Rīgas Rododendrs'®, 'Academia Scientiarum'®, 'Alma Mater'®, 'Babītes Baltais'®, 'Emeritus'®, 'Kristīne'®;

2005. gadā – 'Dzintra'®, 'Lidija'®, 'Arta'®, 'Agris'®, 'Feja'®, 'LU Rolands'®.

No iepriekš minētajām mūsu selekcijas 49 šķirnēm 30 ir reģis-

trētas Anglijas Karaliskās dārzkopības biedrības Starptautiskajā rododendru šķirņu reģistrā, kas publicēts 2004. gadā. Tā kā audzētavā ir izdalīti vairāki simti perspektīvu hibrīdu, selekcijas darbs turpinās, un jau tuvākajos gados jauno brīvdabas rododendru šķirņu sarakstu papildinās jaunas šķirnes. Turklāt audzētavā turpinās rododendru sugu un šķirņu ieviešana, kā arī tiek veikti jauni krustojumi.

Jau dibinot audzētavu, viens no tās uzdevumiem bija popularizēt rododendru kultūru plašsaziņas līdzekļos, kā arī apgādāt interesentus ar speciālo literatūru par rododendriem, to ieaudzēšanu, pavairošanu un kopšanu, kā arī praktisko lietojumu. Pēdējos 10 gados esam sagatavojuši un izdevuši

Profesors, mēģinot izvilkst studentu līdz apmierinošai atzīmei, piekūsis jautā:

«Labi, varbūt jūs zināt, kā sauc priekšmetu, kurā tika lasītas lekcijas?»

Students klusē. Profesors:

«Njā... Sakiet vismaz, kurš lasīja lekcijas?»

Klusums... Profesors:

«Uzvedinošs jautājums: jūs vai es?»

Audzētavas darbinieki jubilejas gadā pie Katavbas rododendriem. No kreisās: U. Kondratovičs, G. Riekstiņa, V. Blumbergs, L. Zīra, I. Brūveris, R. Kondratovičs, M. Lapiņa, A. Kulbergs, I. Zablovskā, I. Apine, E. Švarcs, R. Strakše, R. Kulberga

šādu literatūru par rododendriem, neskaitot rakstus dažādos periodiskajos izdevumos:

- 1) R. Kondratovičs, U. Kondratovičs. Rododendru audzēšana. R., 1995, 14 lpp.
- 2) R. Kondratovičs, U. Kondratovičs. Rododendru audzēšana un kopšana. R. 2000, 28 lpp.
- 3) Realizējamo rododendru katalogs. Babīte, 2001, 33 lpp.
- 4) R. Kondratovičs, U. Kondratovičs. Rododendru avīze. R., 2002, Nr. 8 (74), 63 lpp.
- 5) Р. Кондратович, У. Кондратович, Г. Риекстиня. Выращивание рододендронов и уход за ними. Бабите, 2003, 30 стр.

Kā pēdējo izdevumu par rododendriem var minēt 2005. gadā LU Akadēmiskajā apgādā izdoto R. Kondratoviča grāmatu «Rododendri un to selekcija Latvijā». Šajā grāmatā dots vispārējs rododendru raksturojums, sniegtas ziņas par to izplatību uz zemeslodes, ieaudzēšanas vēsturi Eiropā, jaunu šķirņu izaudzēšanu. Grāmatas lielākā daļa veltīta brīvdabas rododendru selekcijai Latvijā un Latvijas Universitātē izveidotajām šķirnēm.

Lai Vācija turas līdz!

Līdz ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā mūsu audzētavai nākotnē ir plānots Eiropas Kopienas augu šķirņu biroja vārdā testēt Ziemeļvalstīs un Baltijā izveidotās jaunās brīvdabas rododendru šķirnes. Pārējā Eiropas daļā jaunās šķirnes pārbaudīs Vācijā – Hannoverē. Līdz ar to LU Rododendru selekcijas un izmēģinājumu audzētava «Babīte» būs viena no divām vietām Eiropā, kur testēs dažādās valstīs jaunizveidotās brīvdabas rododendru šķirnes.

Tādējādi savas pastāvēšanas 25 gados LU Rododendru selekcijas un izmēģinājumu audzētava «Babīte» ir aktīvi piedalījusies mācību procesā, veikusi nozīmīgu darbu rododendru ģints izpētē, kā arī veicinājusi šo izcili dekoratīvo augu ieviešanu sabiedriskajos un individuālajos apstādījumos Latvijā. **UA**

Japānas un mikstais rododendri «Babīte». R. Kondratoviča foto

Koris *Juventus* – 85

Koris *Juventus* ir vecākais un lielākais studentu koris Latvijā, septembrī tas svin 85 gadu jubileju. Pa šiem gadiem gūts daudz atzinību, koris koncertējis ne tikai Latvijā, bet arī ārzemēs. Koris nesaraunami saistīts ar Universitātes kultūras dzīvi, vienmēr uzstāties Universitātei un valstij nozīmīgos notikumos. *Juventus* ir Universitātes dziesmotā daļa, dziedāt tajā ir jebkura studenta lepnums.

Anda LASE

Atskats vēsturē

1920. gads

1. oktobra vakarā Rīgas 2. vidusskolas zālē notiek pirmā balsu pārbaude un mēģinājums. Pārbaude nav stingra, – diriģents noraida tikai vienu studentu. Sākas dziesmotais ceļš. Ilgāk nekā mēnesi notiek balss vingrinājumi, tiem seko otra pārbaude, kurā par derīgiem korim atzīst kādus 40 dziedātājus. Lielu vērību diriģents veltī balsu izkopšanas darbam.

Pirmie darba soļi nav viegli: nav telpu mēģinājumiem, nav nošu, nav pat mūzikas instrumenta. Neraugoties uz visām grūtībām, jau pēc mēneša studentu sarīkojumā 17. novembrī atskan pirmās dziesmas: A. Jurjāna «Jūrīņ' prasa smalku tīklu» un «Čučī, mana līgaviņa», J. Cimzes «Tumša, tumša tā eglīte». Tās izpilda kora ansamblis un piesaka savu – gan vēl kautrīgu – vārdu plašākai auditorijai. Šajā koncertā koris gūst pirmos materiālos līdzekļus: pa-

vasarī augstskolas pagrabā nejauši atrod vecas tāfelklavieres, mēģinājumiem Universitātes vadība atļauj izmantot augstskolas aulu. Sākas spraigs darbs.

1923. gads

Darbs sekmējas. Koncertos koris gūst aizvien jūsmīgākas atsaucsmes. 11. februārī tas dzied Talsos, bet darba cēlienu noslēdz ar koncertu Amatnieku biedrības zālē 10. maijā, izpildot E. Melngaiļa, J. Zāliša dziesmas, A. Jurjāna un A. Kalniņa kantātes. Programma liecina, ka dziesmas korim grūtības nesagādā; snieguma ziņā to ierindo starp labākajiem tālaika koriem.

1936. gads

30. aprīlī jaunajā aulā notiek LU kora 15 gadu darba atceres koncerts... Daudz dziesmu – pusi programmas nākas atkārtot, jo dziedājums klausītājus valdzina. Nobeigumā – veltes, apsveikumi, lauru vainagi, ziedi...

Latvijā vecākais studentu koris – vienmēr jauns

Nākamās dienas vakarā vilciens jau ved koristus jaunā ceļojumā, un 2. maijā, somu studentu sirsnīgi sveikti, koristi ar kuģi iero-das Helsinkos.

1959. gads

Rudenī sava 40. darba gada sākumu koris atzīmē gadskārtējā draudzības vakarā, kurā kuplā skaitā ieradušies arī vecbiedri... Dziesmu draugu tikšanās pēc daudziem gadiem ir ļoti sirsnīga. Šajā vakarā visā skaistumā atdzimst

jauno koristu uzņemšanas senenā tradīcija: skatot kora mīļākajai dziesmai «Pūt vējiņi», krusttēvi un krustmātes ieved jaunos draugus sveču gaismas pielietajā telpā, lai tiem izsniegtu kora nozīmītes.

1960. gads

Nozīmīga diena kora vēsturē ir 26. aprīlis – pirmā uzstāšanās televīzijā. Raidījumā «Dziesmu svētkus sagaidot» koris atskaņo astoņas svētku repertuāra dziesmas. Nav viegli veselu pusstundu izturēt prožektoru svelmi un tajā pašā laikā arī labi dziedāt, bet koris šīs grūtības uzveic.

JURIS KĻAVIŅŠ, kora «Juventus» diriģents jau 37. gadu:

– Kora jubilejas parasti atzīmējam ar vienu vai vairākiem koncertiem, pieaicinot arī bijušos dziedātājus. Arī atzīmējot 85 gadu jubileju, būs koncerts Universitātes aulā. Dosimies arī izbraukumā uz Cēsīm un Valmieru. Zīmīgi, ka 1921. gadā bija pirmais kora izbraukums. Sakarā ar jubileju gatavojamies arī izdot divus kompaktdiskus, vienā būs studentu dziesmas – latviešu dziesmas, kas jāzina katram latviešu studentam, tur būs gan Universitātes himna, gan Vispasaules studentu himna *Gaudeamus igitur*. Otrs būs vēsturisks disks, kurā ieskaņotajām dziesmām būs divi diriģenti – ilg-gadējais kora mākslinieciskais vadītājs Daumants Gailis un es.

Nākamajā sezonā jūlijā piedalīsimies tradicionālajos Baltijas republiku studentu Dziesmu un deju svētkos *Gaudeamus Tartu*, tad parasti visa pilsēta ir studentu svētku

gaissotnē. Aprīlī gatavojamies piedalīties starptautiskā koru konkursā Īrijā. Oktobrī esam ielūgti piedalīties Samāras Aerokosmonautikas universitātes kora 45 gadu svinībās. Katru gadu korim ir arī daudz koncertu Rīgā. Tie saistīti ar dažādiem notikumiem Universitātē un pilsētas dzīvē.

Juventus sastāvs, kā jau studentu korim, nemitīgi mainās. Ir dziedātāji, kas arī pēc studiju beigšanas turpina dziedāt korī. *Juventus* vienmēr nozīmē jaunas sejas un jaunas idejas.

Korī sanāk dziedātāji no visām Latvijas malām, tāpēc iespējams novērtēt, kāda ir dziedāšanas mācību kvalitāte mūsu zemē. Atšķirība starp dziedātāju līmeni ir ļoti liela. Konkurss – tas man pašam ir diezgan sāpīgi, būtu ar mieru pieņemt un mācīt dziedāt visus. Tomēr, lai korim varētu izvirzīt augstākus mērķus, diemžēl šī izlase ir jāveic.

EDĪTE SIMANOVIČA, LU biedrības *Juventus* vadītāja:

– Pirmo iespaidu par kori jaunie studenti gūst Aristoteļa svētkos Doma laukumā. Tik liels jauktais koris kā Universitātē nav nevienā citā augstskolā.

Korī *Juventus* nekad nav bijis dziedātgrībošu studentu trūkums, tādēļ arī nepieciešams konkurss, jo visus uzņemt nav iespējams. Pagājušajā gadā korī bija vairāk nekā 100 dziedātāju, ar tik lielu kolektīvu strādāt profesionāli ir grūtāk. Šim korim ir liela piekrišana!

JĀNIS DREIMANIS, kora *Juventus* dziedātājs, LU Bioloģijas fakultātē apguvis entomologa specialitāti, strādā Dabas muzejā:

– Pirmais koncerts korī *Juventus* man bija jau pēc pusotra mēneša pēc iestāšanās tajā; pirms tam biju dziedājis skolas korī. Meitenēm jau tikt korī ir daudz grūtāk – vienkārši meiteņu ir vairāk. Viņas gan bēr-

nībā vairāk apmeklējušas mūzikas skolu, viņām ir lielāka izpratne par notīm.

Sevi neuzskatu par izcilu dziedātāju, bet labu rezultātu var sasniegt cenšoties, regulāri apmeklējot mēģinājumus. Balss trenēšana, iedziedāšanās piecpadsmit minūtes mēģinājuma sākumā ir ļoti svarīga – mēģinājumā var just, esi iedziedājies vai ne. Arī garastāvoklim ir nozīme, pēc noliktiem eksāmeniem *dziedas* īpaši labi. Atceros, ka reiz neuzrakstīju kursadarbu, jo gāju uz mēģinājumiem...

Korim bija interesants brauciens uz Baltkrieviju uz vienu nedēļas nogali. Baltkrievija mani pārsteidza, tur dažviet izskatās kā pie mums pirms desmit gadiem. Atceros, kā pēc koncerta gājām nofotografēties pat pie Ļeņina pieminekļa, otrā ielas pusē bija universitātes ēka, milzīga, kā vesels kvartāls. Minska ir ārkārtīgi plaša un vērienīga pilsēta.

Kad bijām koncertā Alūksnē, nākamās dienas rītā iegriezāmies Igaunijā, un tas noteikti bija interesanti Vidzemes augstskolas lektoram Jurim Smaļinskim, vienam no kora dziedātājiem – viņš ir alu pētnieks, un Igaunijas alas viņam šķita saistošas.

Interesants bija izbrauciens Slovēnijā: aizbraucām uz Mariboru un Adrijas jūru. Tad nu *Juventus* piepildīja piekrastes kafejnīcas, uzdziedājām arī pa kādai dziesmai.

Koncertos ļoti svarīgi ir klausītāji, es *nokoncentrējos* uz vienu smaidīgāko. Daudzi ārzemju braucienus laikā vēlas nofotografēties ar kora meitenēm viņu skaisto tērpu dēļ. **U!**

Zigmārs Atvars absolvējis LU Teoloģijas fakultāti, tagad studē uzņēmējdarbības vadību maģistrantūrā Latvijā un teoloģiju maģistrantūrā Austrijā. Zigmārs ir viens no nedaudzajiem iluzionistiem Latvijā, kas uzstāties arī ārzemēs.

Anda LASE

– Kas ir iluzionists?

– Nav precīza formulējuma, kas ir iluzionists – vai tas, kas prot vienu triku vai vairākus. Māga titulu nevienam iluzionistam oficiāli nepiešķir... Toties iluzionistiem ir dažādi meistarības līmeņi.

Latvijas iluzionisti reizi gadā sanāk kopā, «cunftes» biedri ir savstarpēji pazīstami.

– Vai iluzionistiem ir skolotāji šajā mākslā?

– Pirms pieciem gadiem kāds mans pasniedzējs man iemācīja dažus trikus, un tā tas sākās, vēlāk

Ilūzijas – zini, kur skatīties!

izveidoju savu programmu. Esmu bijis arī uz konferencēm Anglijā, Amerikā, kur mācījos pie šīs jomas ekspertiem.

Mana autoritāte iluzionisma mākslā ir Endrū Kols (*Andrew Cole*) no ASV, bieži ar viņu konsultējos rakstveidā. Viņš ir sadarbojies ar Deividu Koperfildu – abi strādājuši pie vairākiem trikiem, arī pie trika par Amerikas Brīvības statuas pazušānu; šajā trikā tiek izmantots gaismas efekts. Endrū Kols ir izraudzījis dzīvē savdabīgu mērķi – katru dienu iemācīties trīs jaunus trikus. To viņš dara jau kādus 50 gadus. Viņš ir uzstāties 78 valstīs, viņa trikus ir redzējuši miljoniem cilvēku. Reiz pat šamani Kolam vaicājuši, vai viņi varētu iemācīties ko jaunu.

Endrū Kols kļuva par kristieti, jo viņš kā iluzionists mēģināja saprast, vai Jēzus brīnumdarbi nav vieniņi triki. Tad E. Kols secināja, ka šādi triki nebūtu izpildāmi. Nevienš nevar staigāt pa ūdeni, nevienš nevar veikt tādu brīnumu kā Jēzus – paēdināt tūkstošiem cilvēku.

– Kā Tu izmanto trikus?

– Atkarībā no auditorijas ir dažādi priekšnesuma varianti. Uzņēmumu ballēs vairāk ir interese par to, lai iluzionists viņus izklaidē. Kad mani aicina uzstāties baznīcās, stāstu par Bībeli, trikus izmantoju,

lai paskaidrotu Bībeles sižetus. Baznīcā māca: ja nožēlojam savus grēkus, tie tiek piedoti; citreiz to ir grūti saprast – to var parādīt simboliski ar kādu priekšmetu, kas it kā pazūd. Esmu uzstāties visdažādākajās auditorijās, arī bērnudārzos, vidusskolās. Bērnudārzā ir tā specifika, ka bērni brīnumu psiholoģiski neuztver kā brīnumu. Visvairāk man patīk strādāt sava vecuma auditorijā – ar studentiem.

Ikdienā izmantoju ilūzijas tikai, lai izklaidētu. Piemēram, demonstrēju trikus, lai veidotu labākus kontaktus ar mazpazīstamu cilvēku. Vaicāju, vai viņš vēlas redzēt triku. Pēc tam mums ir vieglāk turpināt sarunu. Trikiem jābūt pozitīvi vērstiem, uzskatu, ka tos nedrīkst izmantot sliktiem mērķiem.

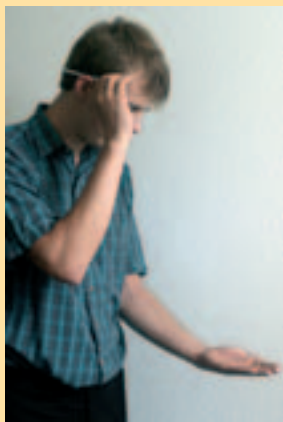
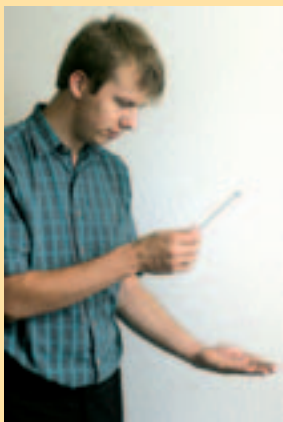
– Vai visi triki ir zinātniski izskaidrojami?

– Ja zini, kur skatīties, tad, iespējams, varbūt sapratīsi, kā tos izpilda. Tomēr lielākā daļa cilvēku nezina, kur skatīties, jo fokuss ir novirzīts. Jebkuru triku var izskaidrot, tā pamatā ir zinātne. Nepieciešams izprast fizikas, psiholoģijas, gaismas likumus – tos zinot, ir vieglāk saprast, kā parādīt triku. Tā, piemēram, lai auditorijā triku neatklātu, jāzina fizikas likums – ja tu skaties taisni, daudzas lietas neredzi. Vieglāk ir uzstāties tad, ja auditorijā tev ir priekšā, nevis

Optiskais apmāns

Triks demonstrējams cilvēkam, kas stāv kreisajā pusē. Attēlos parādītas kustības, kuras būtu jāveic no labās puses.

1. Liekam cilvēkam skatīties uz roku.
2. Veicam ar labo roku kustību – priekšmetu ceļam no rokas līdz ausij.
3. Trešo reizi izdarot šo kustību, aizliekam priekšmetu aiz auss un ...
4. ... nolaižam roku bez priekšmeta.

Kreisajā pusē stāvošais cilvēks nevarēs saprast, kur ir palicis priekšmets :)

Pirkstu veiklība

visapkārt. Iespējams, ka trikus var saprast kāds, kas sēž auditorijas malā – sēžot priekšā, tas praktiski nav iespējams. Varbūt, ja skatītāji zinātu, kur jāskatās, viņi saprastu. Pastāv tā saucamā fokusa novirzīšana – skatītājs, koncentrējoties vienā punktā, nepievērš uzmanību blakus notiekošajam.

Trikos nav nekādas maģijas, okultisma. Ja Deivids Koperfilds lido, tas nenožīmē, ka viņam ir pārcilvēciskas spējas. Tā ir tehniska prasme, viņam priekšnesuma laikā ir ap 300 asistentu. Koperfildam ir liela biznesa komanda, kas palīdz attīstīt viņa priekšnesumus, īpaši augstā līmenī ir viņa mārkete-

tinga nodaļa. Daudzi domā, ka iluzionistiem piemīt pārdabiskas spējas. Endrū Kols jau vairāk nekā 20 gadus sola nekavējoties izmaksāt 10 000 dolāru tam, kurš nodemonstrēs viņam paranormālas spējas. Līdz šim vēl neviens ar pārdabiskām spējām nav pieteicies...

Bieži mēs domājam, ka kaut kas ir paranormāls tādēļ, ka paši vēlami ticēt tam, ka pastāv neizskaidrojamas lietas. Protams, pastāv grūti izskaidrojamas lietas, bet neizskaidrojamu lietu nav.

– Kādas īpašības ir nepieciešamas iluzionistam?

– Viss ir atkarīgs no cilvēka tipa. Ir zinātnieki, kuri izgudro triku, bet viņiem ir grūti kontaktēties ar auditoriju. Citiem ir laba komunikācija ar skatītājiem, bet viņi neko neizgudro. Lielākajiem iluzionistiem ir vesela grupa zinātnieku, kas izgudro trikus. Tam, kas uzstājas uz skatuves, svarīgākais ir labs kontakts ar auditoriju.

– Vai iluzionisms nav pret-runā ar Bibliu?

– Nē. Piemēram, maģijā cilvēks nodarbojas ar okultām lietām, kas galarezultātā var radīt sliktas sekas. Triku rādīšana savukārt vienkārši ir izklaides veids.

Iluzionistam jātrenējas, viņa uzdevums ir, lai auditorija nesa-prastu triku, tāpēc viņam tas jāsa-gatavo pēc iespējas labi.

Es ierosinu – ja kāds vēlas iemācīties triku, lai nopērk grāmatu un sāk trenēties. Lai iemācītos triku, tāpat kā citās nozarēs, 90% ir darbs, 10% talants. Manuprāt, svarīgākais iluzionistam ir labs kontakts ar auditoriju.

Mans pašreizējais mērķis ir iemācīties jaunus trikus un tad, ja uzaicina, uzstāties pēc iespējas labāk.

*Kas kopīgs studentam
ar suni?*

*Kad uzdod jautājumu,
abi gudri skatās acīs.*

– Vai iespējams trikus apgūt pašmācībā?

– To varētu mēģināt, izmantojot grāmatas par trikiem, kur parādīts, kā tos izpildīt tehniski. Ir daudzas grāmatas svešvalodās – tās var atrast ar interneta palīdzību. Latviski kādreiz ir izdota viena maza grāmatiņa «50 triki», veikalos tagad var iegādāties arī grāmatu «Burvju triki».

Zigmārs Atvars uzstājas dažādos pasākumos, vairāk informācijas var saņemt, zvanot: 6399703 vai 9887616.

Mājas uzdevums

1. Saliekam rokas šādā stāvoklī, kā ir parādīts attēlā. Kā priekšmetu varat izmantot jebkuru priekšmetu jūsu tuvumā. Uzdevums – slīdinot priekšmetu (nedrīkst mainīt roku izvietojumu), panākt, lai ...
2. ... iznāktu tā

IZSTIEP PRIEKU!

LU Pirmsstudiju mācību centrs palīdz sagatavoties studijām un centralizētajiem eksāmeniem vidusskolu pēdējo klašu skolēniem un tiem, kas vidusskolu jau pabeiguši.

Šobrīd iespējams pieteikties neklātienas sagatavošanās kursos, kas notiek sestdienās 11 reizes gadā un ir domāti tiem, kuri dzīvo tālu no Rīgas vai citu iemeslu dēļ nevar apmeklēt vakara kursus.

LU PMC atrodas Baznīcas ielā 5, 154. kabinetā.
Tālrunis 7034452, fakss 7034453
e-pasts: sagkursi@lu.lv

Darba laiks darbdienās no plkst. 10.00 līdz 18.30.
Plašāku informāciju iespējams atrast LU mājas lapā.

*Pateicos LU rektoram
I. Lācim un Universitātei
par apsveikumiem jubilejā.*

Profesore Līna Birziņa

Sudoku iekaro savu spēlētāju sirdis un prātus ar vienkāršību. Te nav nepieciešamas īpašas priekšzināšanas matemātikā vai kādā citā jomā. Spēles mērķis ir vienkāršs – izklaidēties!

SUDOKU –

Vjačeslavs KAŠČEJS

ir organizējis Latvijas atklāto fizikas olimpiādi un šobrīd studē teorētisko fiziku Telavivas universitātē.

Sanita KAŠČJEVA ir matemātikas un datorzinību skolotāja.

Abi autori ieguvuši maģistra grādu LU Fizikas un matemātikas fakultātē.

Autori ir izveidojuši datorprogrammu, kas rada un risina sudoku.

no Japānas līdz Latvijai

Katrā 9×9 laukuma brīvajā šūnā jāievieto cipars no 1 līdz 9. Vienīgais nosacījums ir – cipari nedrīkst atkārtoties nedz rindinās, nedz kolonnās, nedz 3×3 blokos, kas ir iezīmēti ar treknu līniju!

Piedāvātajam Sudoku ir tikai viens vienīgs atrisinājums, kuru var atrast ikviens, ņemot talkā pacietību un loģikas spējas.

Sudoku spēles nosaukums nāk no Japānas, kur tas nozīmē «vienīgais skaitlis». Tas lieliski atspoguļo šīs spēles būtību. Pašas spēles aizsākumi ir meklējami izcilā 18. gadsimta matemātiķa Leonarda Eilera darbos, kas apskatīja Latīņu kvadrātus – Sudoku bez «bloku» ierobežojumiem. Savu pašreizējo atveidu un vārdu Sudoku spēle ir ieguvusi Japānā

1986. gadā. Pateicoties savai universalitātei, šī spēle pēdējā gadā ir strauji iekarojusi Lielbritāniju, Ameriku, Indiju, Izraēlu un meklē piekritējus aizvien jaunās valstīs. Mēs piedāvājam īpaši Latvijas lasītājiem veidotu augstas kvalitātes Sudoku, kas pieļauj tikai vienu atrisinājumu un neliiek spēlētājiem iet izmēģinājuma un kļūdu ceļu.

GRŪTĪBAS PAKĀPES

VIEGLAIS SUDOKU

3	2				6		9	7
5								
1				3				
	1			9	2		6	
		9				4		
	6		1	8			5	
				4				3
								9
8	5		9				2	6

VIDĒJAIS SUDOKU

7							4	
2	3	5		8				
				6				8
4	9		7					3
				1				
5					3		7	1
3					7			
				5		9	6	4
	6							7

GRŪTAIS SUDOKU

								8
7		8			9			3
9	1			7		2		5
6		7	2				1	
3								6
	4				5	8		7
8		1		4			7	2
4			7			6		9
5								

UNIVERSITY of LATVIA

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

ISBN 9984-770-98-2

9 799984 770986 04